

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

Дипломна робота магістра

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ІТАЛІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Виконала:

Студентка 6 курсу 691мз групи
галузі знань 29 «Міжнародні відносини»
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Бикова Анастасія Ігорівна

Керівник:

к. політ. н., доцент

Габро Ірина Володимирівна

Рецензент:

к.і.н, доцент

Богданова Тетяна Євгенівна

Миколаїв – 2023 рік

ЗМІСТ

Анотація.....	I-XI
СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	8
1.1. Стан наукової розробки теми та джерельна база дослідження.....	8
1.2. Методологія дослідження культурної дипломатії Італії на сучасному етапі	19
1.3. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	29
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ.....	37
2.1. Загальна характеристика інституційного забезпечення культурної дипломатії Італії.....	37
2.2. Ключові інструменти культурної дипломатії Італії.....	50
2.3. Культурна співпраця Італії із міжнародними організаціями та інституціями.....	58
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ВЕКТОРИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ.....	71
3.1. Європейський напрям культурної дипломатії Італії.....	71
3.2. Азіатський вектор культурної дипломатії Італії.....	83
3.3. Реалізації культурної дипломатії Італії в Україні	91
ВИСНОВКИ.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	104

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС	Європейський Союз
МЗС	Міністерство закордонних справ
ООН	Організація Об'єднаних Націй
РЄ	Рада Європи
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
МАЕСІ	Міністерства закордонних справ і міжнародного співробітництва Італії

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасному світі процеси глобалізації набувають все більшого значення в різних сферах діяльності міжнародних акторів, суспільний розвиток набуває глобального характеру, посилюється роль і вплив «м'якої сили» держав на міжнародній арені.

Одним із таких «м'яких» інструментів виступає культура, яка є одним із найголовніших компонентів системи міжнародних відносин. Фактор культури як складової «м'якої сили» в світовій політиці набуває нового звучання, серйозно зростає його вплив на загальносвітові соціально-економічні процеси і міждержавні відносини. У зв'язку з цим держави починають приділяти все більшу увагу своїй культурній політиці та дипломатії, стає все більш актуальним і все частіше використовується термін «культурна дипломатія», оскільки експорт, поширення та популяризація національної культури або, в зворотному випадку, відторгнення зовнішньої культурної експансії стали вельми дієвим інструментом дипломатії і досить ефективним засобом боротьби за національні інтереси тієї чи іншої держави.

Культурна дипломатія за умови успішної реалізації може служити дуже сильним допоміжним ідеологічним знаряддям, що супроводжує здійснення загальної зовнішньополітичної стратегії держави, створюючи міцний фундамент, який дозволяє державі не тільки відстоювати і просувати свої національні інтереси на світовій арені, а й безпосередньо впливати на різні політичні, економічні, соціальні процеси в світі

Багато країн, зокрема і Італійська Республіка, активно сприяють поширенню національної культури, що тягне зростання політичного впливу; популяризацію національної мови; поширення позитивного уявлення про державу та зміцнення її іміджу за кордоном; розвиток співпраці з іноземними державами; досягнення цілей зовнішньої політики та багато іншого. Звідси випливає, що культурна дипломатія – це такий собі інструмент, завдяки якому держави можуть сприяти формуванню позитивного

зовнішньополітичного образу у світової спільноти та подати йому свої позиції та інтереси.

Культурна дипломатія за умови успішної реалізації може служити дуже сильним допоміжним ідеологічним знаряддям, що супроводжує здійснення загальної зовнішньополітичної стратегії держави, створюючи міцний фундамент, який дозволяє державі не тільки відстоювати і просувати свої національні інтереси на світовій арені, а й безпосередньо впливати на різні політичні, економічні, соціальні процеси в світі. Культурна дипломатія має велике значення для Італії та для зростання її впливу на міжнародній арені. Італія досить вдало реалізує інструменти культурної дипломатії. Сьогодні актуальним є аналіз культурної дипломатії Італії.

Об'єктом дослідження є культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики держави.

Предметом дослідження є особливості культурної дипломатії Італії на сучасному етапі.

Територіальні межі дослідження передбачені рамками Італії та країн, на які спрямована культурна дипломатія Італії.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1990 року (коли розпочався процес реформування органів державної влади Італії, долучених до формування та реалізації культурної дипломатії Італії) до квітня 2023 (реалізація культурної дипломатії Італії в Україні в умовах війни). Втім автор дещо виходить за вказані межі дослідження, зокрема, розширюючи нижню межу дослідження до 1946 р. – коли почалось формування інституційного механізму культурної дипломатії Італійської Республіки (Міністерство закордонних справ створило Директорат Generale delle Relazioni Culturali із завданням реорганізації культурної дипломатії).

Мета роботи полягає у дослідженні особливостей організаційного та інституційного забезпечення культурної дипломатії Італії, характеристиці її основних векторів.

Відповідно до мети поставлені наступні **завдання**:

- розкрити стан наукової розробки проблеми та джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати методологію дослідження культурної дипломатії Італії;
- проаналізувати понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- розкрити інституційне забезпечення культурної дипломатії Італії;
- проаналізувати інструменти культурної дипломатії Італії;
- дослідити культурну співпрацю Італії із міжнародними організаціями та інституціями;
- проаналізувати основні вектори культурної дипломатії Італії.

Наукова новизна визначається актуальністю досліджуваної проблеми і тим, що запропонована тема є недостатньо вивченою у вітчизняній науковій думці та полягає у тому, що у рамках проведеного наукового дослідження на рівні магістерського дослідження було здійснено аналіз особливостей реалізації культурної дипломатії Італії.

Зокрема, автором уточнено поняття «культурна дипломатія Італії», під яким варто розуміти комплекс прийнятих рішень урядом Італії щодо створення позитивного іміджу держави в міжнародному середовищі, просування національних інтересів Італії та налагодження ефективної економічної співпраці з державами світу через засоби культурного впливу урядових та неурядових структур Італії в різних країнах світу.

Практичне значення роботи полягає в можливості подальшого використання теоретичних навичок вивчення даної теми як матеріали даної роботи мають певну цінність для подальшого використання викладачами, аспірантами та студентами у науково-дослідницьких та навчальних цілях, зокрема при вивченні курсу «Основи дипломатії», «Міжнародні відносини та світова політика».

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла своє відображення у доповідях на Міжнародній науково-практичній конференції «Ольвійський форум-2023:

стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі» (Миколаїв, червень 2023), V Міжнародній науковій конференції: «Міжнародні відносини і безпека в багатопольному світі: контури нового світоустрою для України та світу» (Суми, червень 2023).

Публікації. За темою дослідження було опубліковано двоє тез та наукову статтю (у співавторстві).

Структура роботи. Загальний обсяг магістерської роботи – 115 сторінок, з них 103 сторінки становлять основний текст. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (109 найменувань українською, англійською, італійською мовами).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

1.1. Стан наукової розробки теми та джерельна база дослідження

Використану для написання роботи літературу можна розподілити за країнознавчим критерієм, виокремивши українських та зарубіжних дослідників.

Серед групи українських науковців варто виокремити роботи С. Глібової, яка аналізує особливості культурної дипломатії Італії¹.

Серед групи зарубіжних науковців слід відзначити праці К. Баунда², М. Каммінгса³, Дж. Ленкзоускі⁴, Е. Пайтінки⁵, А. Ендерса⁶ та інших, які розкривають поняття «культурна дипломатія», історію походження даного терміна, досліджують теоретичні та практичні аспекти культурної дипломатії.

Китайська дослідниця М.-Дж. Чанг у своїй роботі розкриває важливість ролі італійської культурної дипломатії щодо Китаю, ретельно зосередившись на різних способах культурної дипломатії, витоках італійської культурної дипломатії та інституційних та об'єктивних інструментах просування

---

¹ Глібова С. О. Діяльність культурних центрів як складова культурної політики Італії // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 117(2). С. 55-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_117%282%29__10; Глібова С. О. Культурна дипломатія Італії // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 23. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина II. Серія «Політичні науки». Київ, 2016. С. 88–95.

² Bound K., Briggs R., Holden J., Jones S. Cultural Diplomacy. London, 2007. 240 p.

³ Cummings M. C. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. Washington, 2009. 320 p.

⁴ Lenczowski J. Cultural Diplomacy, Political Influence & Integrated Strategy // Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare. Washington, 2008. P. 74–99.

⁵ Pajtinka E. Cultural diplomacy in theory and practice of contemporary international relations // Political sciences. 2014. № 4. P. 95–108

⁶ Enders A. Indirekte Außenpolitik: Die Arbeit der Kulturreferate // Enrico Brandt und Christian Buck (Hg.) : Auswärtiges Amt. Diplomatie als Beruf. Opladen, 2002. S. 173–180.

італійської культурної дипломатії за кордоном, іншими словами, ця робота має на меті дослідити потенційний позитивний вплив його культурних відносин з іншими країнами, такими як Китай⁷.

Азіатські науковці Х. Р. Сіхомбінг, І. Арбі та І. Кусумавардхана аналізують застосування дипломатії м'якої сили через Інститут італійської культури для просування італійської культури. Вчені підкреслюють, що дипломатія м'якої сили є одним із способів держави поширювати культурні елементи. Такі як мова, мистецтво та природні багатства. Інститут італійської культури є одним із культурних центрів, які мають значення для Італії в азіатських країнах. Це дослідження мало на меті визначити зусилля італійського уряду щодо просування італійської культури в Китаї, Індії, Індонезії через Інститут італійської культури.

Дипломатичні відносини та національне значення італійського уряду в Індонезії та країнах АСЕАН були одним із факторів, які визнали створення італійського культурного центру в Індонезії. У цьому дослідженні якісно використовувався підхід дипломатії з аналізом теорії дипломатії м'якої сили Джозефа Найя. У результаті це дослідження виявило, що трансмісія зовнішньої політики держави, яка переважно використовувала жорстку силу, тепер прямує до м'якої сили. Через Інститут італійської культури італійський уряд побачив ефективність використання культури в національному значенні держави та визнав її ефективною. Крім того, було три теми, які використовувалися як медіа для дипломатії м'якої сили Інститут італійської культури в азіатських країнах, а саме через мову, освіту та мистецтво. Ці три питання були тісно пов'язані між собою для реалізації мети італійської дипломатії в Індонезії. Таким чином, це дослідження може зробити висновок,

---

⁷ Chang M.-J. *Diplomazia culturale italiana verso la cina/italian cultural diplomacy towards China* // *Fu Jen Studies: Literature & Linguistics*. 2018. Issue 51. URL: <https://go.gale.com/ps/i.do?p=AONE&u=googlescholar&id=GALE|A674841490&v=2.1&it=r&sid=googleScholar&asid=5e5ccd9f>

що дипломатія в режимі м'якої сили була більш ефективною, ніж дипломатія через політику⁸.

Дослідник Д. Еллууд розкриває інституційні зміни у культурній дипломатії Італії, які відбулись у 2022 році. Так, науковець вказує, що на початку 2022 року Міністерство закордонних справ Італії запустило нову внутрішню структуру: Директорат культури та публічної дипломатії. Ця інституція була створена з метою зробити «італійську м'яку силу» інструментом, який можна використовувати для формування впливу та глобального консенсусу щодо тем, які наша країна вважає пріоритетними. Завдяки своїм ключовим напрямкам - комунікація, культурна дипломатія, стратегічне програмування та розширена присутність у міжнародних організаціях - новий Директорат спиратиметься на постійний діалог із ЗМІ, аналітичними центрами, університетами та міжнародними організаціями з метою просування Італії та розробка більш сучасного нарративу про Італію відповідно до нашої ролі у світі та інтеграції з продуктивними та культурними силами цієї країни⁹.

Д. Еллууд ще одну свою статтю присвячує аналізу функціоналу Директорат культури та публічної дипломатії. Дослідник відзначає, що нова структура має намір просувати італійську м'яку силу, спадкоємця старої дипломатичної концепції «престижу», використовуючи всі ресурси, запропоновані цифровою революцією¹⁰.

---

⁸ Sihombing, H., Arbi, I., Kusumawardhana I. Applying Soft Power Diplomacy through Instituto Italiano di Cultura to Promote Italian Culture. // Research on Humanities and Social Sciences. 2020. Vol. 10. Iss. 17. URL: <https://www.iiste.org/Journals/index.php/RHSS/article/download/54605/56413>

⁹ Ellwood D. Italy: soft power superpower? The new official projection of italian creativity // USC Center on Public Diplomacy. <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/italy-soft-power-superpower-new-official-projection-italian-creativity>

¹⁰ Ellwood D. Investire nel soft power Italiano. Il Mulino. 25 gennaio 2022. URL: <https://www.rivistailmulino.it/a/investire-sul-soft-power>

Особливу увагу приділяють культурній дипломатії дослідники Італії, серед них Ф. Рутеллі¹¹. Культурна дипломатія Італії у міждержавних відносин цікавить дослідника Е. Торкутті¹², де у своїй праці «Культурна дипломатія і культурна політика» приділяє особливу увагу питанню фінансування Італійською Республікою проектів та програм у гуманітарно-культурній сфері.

У своїй роботі Е. Торкутті вказує на те, що завжди існує тісний зв'язок зовнішньої політики з культурною політикою. І всі держави культурну дипломатію використовують задля досягнення своїх національних інтересів використовувалися різними державами з метою. На його думку, у завдання культурної дипломатії входить просування сприятливого іміджу країни за кордоном, і саме культурна дипломатія є незамінним інструментом, який дозволяє державі забезпечити стабільні відносини з іншими країнами шляхом просування на міжнародному рівні її культурного життя. Метою дослідження Е. Торкутті є оцінка зовнішньої культурної політики Італії та її інструментів¹³.

Також італійська історіографія представлена працями М. Д'Алема¹⁴, та П. Каццола¹⁵. У своїх дослідженнях вони розглядають та вивчають значення культурної дипломатії для сучасної Італії, методи її здійснення, інститути, що займаються просуванням італійської мови та культури у всьому світі, співпраця з іншими державами у культурній сфері та багато іншого. Незважаючи на те, що наукова література з проблеми представлена численними статтями та публікаціями, при виконанні цієї роботи було виявлено, що термін «культурна дипломатія» недостатньо вивчений

---

¹¹ Rutelli F. *Diplomazia Culturale. L'interesse italiano, le nuove prospettive internazionali // La diplomazia culturale. Forza del dialogo, potere della cultura. Le opportunità per l'Italia.* Roma, 2013. P. 11–19

¹² Torcutti E. *La diplomazia culturale e la politica culturale: La tesi.* Milano, 2005. URL: www.ilsegnalibro.com/normativa/tesi_torcutti.pdf

¹³ Torcutti E. *Diplomazia culturale e politica culturale : tesi di laurea.* Trieste, 2005.170 p.

¹⁴ D'Alema M. *La politica estera dell' Italia // Affari Esten.* Roma, 2006. P.45

¹⁵ Cazzola P. *Russia e l'Italia. Vol. Bibo-bibliografico.* Cirvi, 2001. 230 p.

насамперед вітчизняними дослідниками. Крім того, не до кінця вивчено інструменти здійснення культурної дипломатії Італії.

А. Каррера у своїй праці розкриває інституційні інструменти просування італійської культури за кордоном. Вчена підкреслює, що на додаток до популяризації мови та розповсюдження книг і літературних заходів, які, як правило, мають відносно низьку вартість, популяризація та розширення італійської культурної спадщини за кордоном відбувається через організацію заходів, що охоплюють сфери образного мистецтва, , музика, розваги та кінематограф. У цих сферах щорічні внески кожного окремого культурного інституту недостатні для організації заходів великого впливу. Особливо дорогі втручання явно не потрібні у всіх місцях, і оцінка місцевих талантів, яку прагнуть багато Інститутів, у будь-якому випадку необхідна для зміцнення консенсусу серед спільноти італійського походження щодо діяльності Інституту, але також правда, що дефіцит коштів часто служить для виправдання презентацій, які настільки ж недорогі, як і марні, а також місце, надане посереднім письменникам і художникам лише тому, що вони мало коштують адміністрації (є деякі митці в галузі музики та образотворчого мистецтва, на щастя, небагато тих, хто побудував свою кар'єру майже повністю, гастролюючи в італійських культурних інститутах, тоді як навколишній ринок показує, що не має наміру з ними мати справу)¹⁶.

Італійський вчений Л. Медічі розкриє еволюцію культурної дипломатії. Науковець вказує, що культурна дипломатія завжди була важливим інструментом у італійській зовнішній політиці. Культура була значним ресурсом в ліберальний період і також широко використовувалася фашизмом. У міжвоєнний період, культурна пропаганда за кордоном, була спрямована на поширення в політико-соціальна організаційна модель режиму. У другий післявоєнний період культурні ресурси відіграли

---

¹⁶ Carrera A. Gli strumenti istituzionali per la promozione della cultura italiana all'estero // Storia della letteratura italiana. La Letteratura Italiana Fuori d'Italia. Volume XII / by Luciano Formisano; Alessandro Carrera. Roma : Salerno Editrice. 2002. 7 p. URL: <https://www.ilsegnalibro.com/normativa/carrera.doc>

фундаментальну роль у міжнародних відносинах Італії. Демократичний уряд здійснив перехід від по суті пропагандистської дії, які фашизм реалізував особливо в другій половині 1930-х років, до культурної дипломатії більш уважної до питань діалогу та співробітництва¹⁷.

Дослідниця Л. Пранді розкриває функціонування італійських інститутів культури в Німеччині з метою оцінки їхньої місії, організації та ефективності з порівняльною перспективою між п'ятьма зараз діючими інститутами в країні. Також вчена виявляє потенціал діяльності цих інститутів у стимулюванні туристичного інтересу до Італії. Також авторка проводить дослідження впливу пандемії Covid-19 на події та мовні курси Інститутів, щоб перевірити використання онлайн-інструментів і соціальних мереж до та після цього глобального шоку¹⁸.

Науковець А. Абачі, визначаючи культурну дипломатію як курс дій, які ґрунтуються на обміні ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності та сприяють такому обміну з метою консолідації стосунків, просування національних інтересів і покращення соціально-культурного співробітництва, розкриває особливості реалізації культурної дипломатії Францією та Італією¹⁹.

Італійська дослідниця П. Аспроні, аналізуючи можливості використання своєї м'якої сили для відновлення після пандемії, відзначає, що Італія завжди робила «м'яку силу» важелем «м'якого переконання» і, отже, розвитку, і це було і залишається одним із факторів, які роблять її важливою і на якому італійці базують багато наших кредитів і який дає найвищі бали в рейтингах

---

¹⁷ Medici L. Italy's Cultural Diplomacy: From Propaganda to Cultural Cooperation // Świat Idei i Polityki. 2019, tom 18. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/siip/18/siip1802.pdf>

¹⁸ Prandi I. The promotion of Italy through the agency of Italian cultural diplomacy: the case of the Italian Institutes of Culture in Germany. Università degli studi di bergamo. 2020. 180 p.

¹⁹ Abacı A. Cultural Diplomacy and Europe: The Cases of France and Italy. URL: <https://www.tuicakademi.org/cultural-diplomacy-and-europe-the-cases-of-france-and-italy/>

найсильнішого стимулу для мотивації туристичного відвідування в усьому світі²⁰.

Вчена П. Ебранаті аналізує культурну дипломатію ЄС загалом та концепцію культурної дипломатії Італії в контексті загальноєвропейської позиції²¹. Дослідниця Дж. Рончі розкриває та аналізує досягнення Італійського культурного інституту за сто років його існування²².

Італійський науковець Д. Д'Урсо аналізує особливості реалізації культурної дипломатії Італії в балканських країнах – Албанії, Сербії та Боснії і Герцеговині. Зокрема, вчений акцентує увагу на прорахунках італійської публічної дипломатії та італійського уряду в Албанії, де вплив Італії дещо зменшився, порівняно із попередніми роками²³.

Варто відзначити роботу Л. Медічі, в якій дослідник доводить, що культурна дипломатія завжди була важливим інструментом у італійській зовнішній політиці²⁴.

Роботи українських науковців слід розділити на ті, в яких розкривається категоріальний апарат нашого дослідження, і ті, які аналізують особливості культурної дипломатії Італії.

Так, сутність та значення публічної дипломатії є предметом аналізу у працях таких вітчизняних науковців як Д. Вовчук²⁵, Н. Зикун²⁶, Н. Сербіна та

²⁰ Asproni, P. Come l'Italia può sfruttare il suo soft power per ripartire dopo la pandemia // Linkiesta. 1 aprile 2021. URL: <https://www.linkiesta.it/2021/04/soft-power-pandemia-turismo-cultura/>

²¹ Ebranati P. La promozione della lingua e cultura italiana all' estero: strategie e strumenti istituzionali. URL: https://www.academia.edu/39547836/la_promozione_della_lingua_e_cultura_italiana_all_estero_strategie_e_strumenti_istituzionali

²² Ronchi G. 100 anni di diplomazia culturale: la Farnesina celebra gli istituti italiani di cultura nel mondo. URL: <https://www.artribune.com/professioni-e-professionisti/2022/11/farnesina-istituti-italiani-cultura-mostre/>

²³ D'Urso D. La proiezione politica, economica e culturale dell'Italia in Albania, Serbia e Bosnia-Erzegovina: Tra interesse nazionale ed interesse europeo. Rapporto di ricerca 2020. URL: https://www.cespi.it/sites/default/files/documenti/paper_proiezione_politica_economica_d_urso.pdf

²⁴ Medici L. Italy's Cultural Diplomacy: From Propaganda to Cultural Cooperation // Świat Idei i Polityki. 2019, tom 18. P. 25-46. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/siip/18/siip1802.pdf>

О. Кучмій²⁷ та інших. Як відзначає І. Хоменська, «збільшенню кількості українськомовних досліджень у сфері культурної дипломатії з 2014 р. значно посприяла підтримка міжнародних організацій, зокрема «Global Ukraine», і привернення уваги державних діячів до цього питання. Обговорення набула потреба інституалізування культурної дипломатії відповідно до європейського досвіду для успішної промоції національної культури у світі шляхом реалізування послідовної та систематичної діяльності з визначеними напрямками й пріоритетами»²⁸.

Серед праць українських науковців, в яких розкриваються особливості культурної дипломатії Італії, окремої уваги заслуговують роботи С. Глібової. Вчена своє дисертаційне дослідження присвячує аналізу зовнішньої культурної політики Італії, на основі широкого кола джерел, які до цього не були об'єктом спеціального наукового дослідження. В роботі розглянуто зовнішню культурну політику та класифіковано підходи до вивчення ролі культурного чинника на національному, регіональному та глобальному рівнях.

В дослідженні С. Глібової встановлено, що зовнішня культурна політика Італійської Республіки впроваджується в рамках функціонування загальнодержавної ініціативи з практичного забезпечення взаємодії всіх інституцій та органів держави, що отримала назву «системо-країна». Відзначено, що зовнішня культурна політика Італії спрямована на забезпечення національних інтересів держави шляхом просування культурних цінностей, культурної привабливості та формування і

²⁵ Вовчук Л. А., Лабик К. Й. Культурна дипломатія у реаліях XXI століття // Молодий вчений. 2019. № 4(2). С. 330-334. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_4\(2\)__33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_4(2)__33)

²⁶ Зикун Н. І. Культурна дипломатія у контексті міжнародних стратегічних комунікацій // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія. 2020. Вип. 22. С. 165-177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2020_22_27

²⁷ Сербіна Н. Ф., Кучмій О. П. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 100(1). С. 122-131. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_100\(1\)__21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_100(1)__21)

²⁸ Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І.Б. Матяш, В.М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДІП», 2021. С. 31.

пропагування привабливого образу країни на міжнародній арені. Відповідно окреслено основні напрями зовнішньої культурної політики Італії, якими виступають: висвітлення феномену «італійського стилю життя» та концепту «солодкого життя»; пропагування бренду «зроблено в Італії»; поширення культури, культурної спадщини, мистецтва та мови; популяризація передових досягнень італійської освіти та науки; формування туристичної привабливості; сприяння розвитку італійського дизайну, кіно, продуктів харчування та гастрономії як інструментів м'якого впливу держави²⁹.

В своїй статті С. Глібова досліджує основні напрями культурної дипломатії Італії. У зв'язку з необхідністю формування привабливого образу Італії за кордоном та захисту національних інтересів, перед італійською дипломатичною службою постають нові завдання, вирішення яких пов'язане із застосуванням інструментарію культурної дипломатії³⁰.

Також варто відзначити працю М. Трофименко, в якій представлено аналіз особливостей публічної дипломатії Італійської Республіки, механізмів її реалізації. Науковець встановив витoki італійської культурної політики, найбільш ефективних та дієвих акторів публічної дипломатії цієї держави, визначив фактори перегляду напрямків діяльності та переорієнтації функцій італійських інститутів культури в рамках реформування державної системи на сучасному етапі. Вчений розкриває основоположні принципи публічної дипломатії Італійської Республіки, встановлено, що вона сконцентрована на просуванні культурних досягнень, вагомих здобутків Італії у кіно, кухні, моді, багатьох туристичних напрямів тощо, італійська модель публічної дипломатії представлена розгалуженою мережею Італійських інститутів

---

²⁹ Глібова С.О. Зовнішня культурна політика Італійської Республіки. Дис. канд. політ. наук: 23.00.04; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОН України. Київ, 2017. 265 с.

³⁰ Глібова С. О. Культурна дипломатія Італії // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 23. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина II. Серія «Політичні науки». Київ, 2016. С. 88– 95.

культури, італійських шкіл, лекторатів, активно залучає заклади вищої освіти та італійських виробників до просування Італії за кордоном.³¹

Джерельна база дослідження охоплює значне коло джерел. Матеріали, використані при написанні роботи, умовно можуть бути поділені на кілька груп.

До першої групи увійшли *офіційні документи глав держав, урядів, установ та організацій*. Зокрема, до цієї групи увійшли документи та матеріали Міністерства закордонних справ Італії, де можна розглянути, наприклад, цілі та завдання італійських інститутів культури³², їх представництва у світі, діяльність Генеральної дирекції з просування концепції «Система – Країна»³³, яка є органом, який займається просуванням компонентів даної концепції (культури, економіки та науки) за кордоном.

Другу групу джерельної бази *статистичні дані*. Зокрема, це різні світові рейтинги, де можна простежити місце Італії у світі за тими чи іншими критеріями. Наприклад, у рейтингу Саймона Анхольта³⁴ та компанії Brand Finance³⁵ представлено місце національного бренду Італії у всьому світі, а у документі Міжкультурного фонду Італії (Fondazione Intercultura onlus) представлені статистичні дані про образ Італії за кордоном³⁶. Також були використані дані Національного інституту статистики (Istituto Nazionale di Statistica, ISTAT) щодо головних економічних партнерів Італії³⁷, звіт про

³¹ Трофименко М. В. Публічна дипломатія італійської республіки // Вісник мариупольського державного університету серія: історія. Політологія, 2020, ВИП. 27.С. 150-162.

³² Istituti Italiani di Cultura // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : https://www.esteri.it/mae/it/politica_estera/cultura/reteic.html

³³ Direzione generale per la promozione del sistema Paese // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : <https://www.esteri.it/mae/it/ministero/struttura/dgpromozionesistemapaese/>

³⁴ Anholt-GfK Nation Brands Index 2017. Leading Countries // GfK [Official website]. URL : <http://nationbrands.gfk.com/>

³⁵ Brand Finance Nation Brands 2017. Top 20 Most Valuable Nation Brands // Brand Finance [Official website]. URL : <http://brandfinance.com/knowledge-centre/reports/brand-finance-nation-brands-2017/>

³⁶ L'immagine dell'Italia all'estero. 2008. URL : http://www.fondazioneintercultura.it/_files/uploads/immagine_italia_all_estero_1.pdf

³⁷ Italia in cifre 2016. URL : <https://www.istat.it/en/files/2016/12/ItaliaCifre2016.pdf>

діяльність Міністерства культурної спадщини, культурної діяльності та туризму Італії за 2014–2018 рр.³⁸, статистика програми Еразмус+³⁹ та ін.

Третю групу джерел становить *інформація з офіційних сайтів органів влади, установ, організацій, програм та проектів*. Зокрема, інформація із сайту проекту «Культура 2000»⁴⁰, програми «Italia Comes to You»⁴¹, організованої Національним агентством з туризму Італії та багато інших. Крім того, як джерела використані матеріали офіційних сайтів Національного агентства з туризму Італії (ENIT)⁴² та Товариства Данте Аліг'єрі (Società Dante Alighieri)⁴³, некомерційної організації, що займається просуванням та поширенням італійської культури та мови.

До четвертої групи джерел входять *публікації ЗМІ* щодо окремих аспектів реалізації культурної дипломатії Італійською Республікою⁴⁴.

Отже, вітчизняна наукова школа здебільшого приділяє увагу висвітленню ролі «м'якої сили» та «культурної дипломатії» загалом, невелика кількість робіт присвячена аналізу саме особливості культурної дипломатії Італії. Зарубіжні публікації, здебільшого італійські, присвячені вказаній проблемі, дозволили з'ясувати цілі, інститути та інструменти культурно дипломатії Італії на сучасному етапі. Не зважаючи на те, що не всі документи та джерела є рівнозначними за змістом, їх сукупності,

³⁸ Report delle attività 2014–2018. Cultura e turismo // MiBACT [Sito ufficiale]. URL : http://151.12.58.78:8080/mibac/multimedia/MiBAC/documents/1519291740375_4anni.Definitiv odoc.pdf

³⁹ Erasmus+ statistics 2014. Italy // Erasmus+ [Official website]. URL : <http://www.erasmusplus.it/wpcontent/uploads/2016/01/Erasmus-Italy.pdf>

⁴⁰ Culture 2000 programme // European Commission [Official website]. URL : https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programmes/culture-2000_en

⁴¹ Italia Comes to You. URL : <http://www.italiacomestoyou.com/en/>

⁴² Agenzia Nazionale del Turismo – ENIT. Funzioni // Agenzia Nazionale del Turismo – ENIT [Sito ufficiale]. URL : <http://www.enit.it/ru/agenzia/2653-funzioni.html>

⁴³ Chi siamo // Società Dante Alighieri. URL : <https://ladante.it/chi-siamo.html>

⁴⁴ У Маріуполі виступлять відомі італійські барокові ансамблі та солісти / Мірупольська міська рада: офіційний веб сайт. URL: <https://mariupolrada.gov.ua/news/u-mariupoli-vistupljat-vidomi-italijski-barokovi-ansambli-ta-solisti>; Солісти Національної Опери України отримали державні ордени Італії / Міністерство культури України URL: http://www.mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245097969

інформаційності та насиченості виявилось достатньо для розкриття теми та досягнення зазначеної перед автором мети.

1.2. Методологія дослідження культурної дипломатії Італії на сучасному етапі

Методологічну основу дослідження обрано відповідно до визначеної мети та поставлених завдань.

Ключовими принципами, яких автор дотримувався при написанні магістерської роботи, стали принципи об'єктивізму, детермінізму, історизму, системності та інші.

Провідним принципом будь-якого наукового дослідження є методологічний принцип об'єктивності. Він проявляється у всебічному врахуванні факторів, які породжують те чи інше явище, у знаходженні адекватних дослідницьких підходів та засобів, що дозволяють отримати істинне знання про об'єкт. Цей принцип передбачає виключення можливості застосування суб'єктивізму, однобічності та упередженості у підборі та оцінці фактів. Принцип об'єктивності потребує обґрунтованості вихідних даних, логічності дослідницьких дій, їх послідовності та на цій основі через достовірні факти досягнення достовірних висновків. Даний принцип зобов'язує об'єктивно оцінювати реалізацію культурної дипломатії Італії на сучасному етапі.

Принцип детермінізму висвітлює причинну зумовленість соціальних явищ економічними й політичними факторами, що визначають стан суспільних відносин, специфіку їх формування і прояву. Так, щодо дослідження, то це означає вивчення об'єктивних та суб'єктивних чинників, що впливають на формування культурної дипломатії Італії.

Також дослідження засновується на невід'ємному від принципу детермінізму, принципі наукової неупередженості, який вимагає

безстороннього ставлення до історичних фактів, використання усіх наявних джерел і оцінок в процесі дослідження і формулювання власних висновків. Цей принцип став у нагоді при аналізі підходів до визначення ключових категорій дослідження «м'яка сила», «культурна дипломатія», «публічна дипломатія».

Принцип історизму є способом вивчення явищ в їх виникненні та розвитку, в їх зв'язку з конкретними умовами. Дотримання цього принципу означає розгляд історичних явищ в саморозвитку, тобто допомагає встановити причини їх зародження, виявити якісні зміни на різних етапах, зрозуміти, на що перетворилося дане явище в ході діалектичного розвитку. Це дає можливість вивчити будь-яке явище з моменту виникнення і простежити весь процес його розвитку в історичній ретроспективі. Даний принцип передбачає вивчення минулого з урахуванням конкретно-історичної обстановки відповідної епохи, у взаємозв'язку і взаємообумовленості подій, з точки зору того, як, в силу яких причин, де і коли виникло те чи інше явище, який шлях воно пройшло, які оцінки давалися йому на те чи іншому етапі розвитку. Принцип історизму допоміг під час дослідження історичного розвитку механізмів культурної дипломатії Італії.

Проблемно-хронологічний принцип розгляду матеріалу передбачає розмежування проблемного ряду на окремі частини, кожна з яких розглядається в хронологічній послідовності історичних фактів і розкриває складові компоненти дослідження. Від цього виходить, що у роботі завдяки цьому принципу можна розглянути особливості розвитку культурної дипломатії Італії. З урахуванням специфіки періодів, висвітлюються основні фактори, що впливали на цей розвиток.

Принцип плюралізму, дотримання якого було абсолютно необхідним у контексті досліджуваної проблеми, враховуючи відсутність єдиного визначення і оцінки ефективності механізмів «м'якої сили» загалом, та публічної дипломатії зокрема.

Також ключовим у дослідженні понятійно-категоріального апарату

магістерської роботи є термінологічний принцип. Цей принцип використовується для дослідження історії термінів і позначуваних ними понять, розробку або уточнення змісту та обсягу понять, встановлення взаємозв'язку і субординації понять, їх місця в понятійному апараті теорії, на базі якої базується дослідження.

Принцип усебічності і наступності, що враховує наукові надбання попередників, увесь спектр їхніх оцінок і позицій для формулювання власних висновків на основі аналізу максимально можливого кола джерел і наукової літератури.

Підійти до вивчення культурної дипломатії Італії із сучасних наукових позицій дає змогу діалектичний підхід, що охоплює загальні особливості розвитку будь-яких явищ і сприяє об'єктивному вивченню рушійних сил міжнародних процесів. Діалектичний підхід полягає у сприйнятті міжнародних відносин як «динамічної системи, що перебуває в стані руху та розвитку, зумовленому її внутрішніми суперечностями, у постійній зміні форм і типів»⁴⁵.

Принцип загального зв'язку і взаємозалежності вимагає дослідження об'єкту як єдиного цілого із узгодженим функціонуванням із сукупність усіх елементів, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності один від одного і які утворюють певну цілісність, певну єдність⁴⁶. Даний принцип дозволяє охарактеризувати роль і місце інструменту культурної дипломатії серед інших інструментів зовнішньої політики Італії.

Також слід сказати і про роль принципу багатофакторності, який передбачає дослідження всього спектра об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на історичні процеси, події та явища, що дозволило

---

⁴⁵ Герасимчук Т.Ф. Теоретико-концептуальні основи та методи дослідження міжнародних відносин // Український історичний журнал. 2006. № 5. С. 186. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2006_5_186

⁴⁶ Сумець О.М. Принцип системності. // Навчальні матеріали онлайн. 2015. URL: https://pidruchniki.com/1944092850459/marketing/printsip_sistemnosti

комплексно врахувати обставини, у яких реалізується культурна дипломатія Італії.

Автор також використовує принцип сходження від абстрактного до конкретного. Рух від абстрактного до конкретного в пізнанні означає сходження від неповного, часткового, фрагментарного до більш повного, цілісного і всебічного знання. Термін сходження фіксує ту обставину, що всі попередні поняття в русі не втрачаються, а зберігаються, входять у знятому вигляді в наступні. В рамках дослідження автор вивчає інструменти та методи культурної дипломатії Італії та завдяки принципу сходження від абстрактного до конкретного формулює конкретну стратегію її культурної дипломатії.

У методологічному плані дослідження базується на кількох підходах. Дослідження культурної дипломатії Італії ґрунтується на теоретико-методологічних ідеях конструктивістського підходу та неоліберальній концепції «м'якої сили». Прибічники конструктивізму розглядають здійснення публічно-дипломатичної діяльності як соціальну взаємодію, в якій важливе розуміння ідентичності та культури адресатів. Конструктивісти виходять із різноманітності держав, які володіють своїм унікальним сприйняттям світу, що відрізняється від інших культур та цінностей. У позитивному сприйнятті цієї різноманітності, тобто у розумінні «інших» без заперечення їх права на власну ідентичність, знаходиться ключ до створення стабільного миру та відносин⁴⁷.

Такий підхід у стратегічному розумінні робить культурну дипломатію інструментом довгострокового впливу, а в тактичному – додатковим інструментом налагодження кооперації та розвитку міжнародного співробітництва держав та недержавних учасників⁴⁸.

Дослідження не суперечить принципу історизму, який передбачає, що всі історичні процеси та події розглядаються у взаємозв'язку та взаємовпливі,

---

⁴⁷ Цыганков П. А. Теория международных отношений. Москва: Гардарики, 2002. С. 52-53.

⁴⁸ Rose G. Neoclassical realism and theories of foreign policy // World politics. 1998. Vol. 51. № 1. P. 144-145.

а також у системі безперервного ланцюга причинно-наслідкових зв'язків. Історичний підхід – дозволив простежити конкретний процес розвитку німецької та французької культурної дипломатії.

Дослідження проводилося з урахуванням порівняльного аналізу з елементами системного підходу. Це дозволило уявити комплексну картину політики щодо формування привабливості та переконання наслідувати свій приклад, порівняти окремі етапи реалізації культурної дипломатії Італії в постбіполярний період.

Системний підхід дозволив здійснити комплексний аналіз основних проблем використання культурного потенціалу під час вирішення завдань зовнішньої політики Італії з урахуванням властивої їй специфіки.

Щодо культурної дипломатії системний підхід передбачає: а) визначення акторів здійснення культурної дипломатії на мікрорегіональному рівні (землі), мезорегіональному (національному, федеральному), макрорегіональному (ЄС) і глобальному рівні як елементів багаторівневої структури; б) дослідження закономірностей взаємодії цих елементів між собою; в) аналіз того, як особливості акторів і їх взаємодія впливають на реалізацію політики.

Так з'ясовано, що реалізація зовнішнього культурного впливу Італії відбувається через поширення італійської мови, оскільки мова є універсальним засобом доступу до культурних та наукових цінностей інших народів, формування особливого світогляду.

Концептуальний підхід який передбачає та застосовує попередню розробку концепції дослідження, котрі визначають загальну спрямованість, послідовність та реалізацію дослідження⁴⁹. Головне призначення даного підходу полягає в пошуку визначального задуму, а також його аналізу. Концептуальний підхід допоміг автору в тому, що з початку, знайшов певну послідовність наявних концепцій дослідження для того, аби розробити план

---

⁴⁹ Марцин В.С., Н.Г. Міценко, Даниленко О.А. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Ромус-Поліграф, 2002.С. 36.

магістерської роботи та ознайомитися більш докладніше з відповідною літературою та основними концептуальними положеннями теми дослідження.

За допомогою історичного підходу вивчались історичні, політичні, економічні, соціальні передумови та об'єктивні закономірності застосування культурної дипломатії Італії в різних країнах світу.

Інституційний підхід в міжнародних відносинах застосовується для визначення різноманітних політичних організацій⁵⁰. Інституційний підхід має на меті аналізування і систематизувати різноманітні політичні організації як певні інститути – це може включати уряд, політичні партії, засоби масової інформації⁵¹. Використання інституційного підходу дало змогу окремо розглянути основні інститути, які займаються формуванням основних засад та реалізацією культурної дипломатії Італії.

Структурно-функціональний підхід дає можливість розглянути ефективність координації культурної дипломатії Італії в різних країнах, розробки і реалізації відповідних рішень. Сукупність цих та інших методів і прийомів дала змогу забезпечити всебічність вивчення проблеми та достовірність висновків.

Дослідження культурної дипломатії Італії виконувалось завдяки системі загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. У роботі було використано головні загальнонаукові методи дослідження та спеціальні методи дослідження міжнародних відносин. Серед загальнонаукових методів такі, як аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та узагальнення, групування.

---

⁵⁰ Стеченко Д.М., Чмир О.С. *Методологія наукових досліджень: Підручник*. 2-е вид.перероб. і доп. Київ: *Знання*, 2007. С. 71.

⁵¹ Чернілевський Д. В. *Методологія наукової діяльності: Навчальний посібник*. Вінниця: АМСКП, 2010. С. 84.

Так, аналіз та синтез є достатньо взаємопов'язаними і інтегрування в одне ціле⁵². Завдяки синтезу, автор зміг дослідити публічну дипломатію як можливий елемент впровадження позитивного іміджу і тим самим порівняти дипломатію Італії в різних країнах світу.

Вважається, що індукція та дедукція методи взаємопов'язані. Змістом дедукції як методом пізнання є використання загальнонаукових положень при дослідженні конкретних явищ. Індукція у свою чергу представляється у переході від часткового до загального. Висновки по результату дослідження має базуватись безпосередньо на основі приведених у роботі фактів. Індукція була застосована у термінах «культурна дипломатія Італії», а дедукція використовувалась під час аналізу зовнішньої політики держав відповідно до Італії.

Автором було використано метод абстрагування, мета якого виокремлення властивостей, які є досить вагомими під час дослідження. Автор застосував цей метод для того, щоб відзначити позицію провідних країн світу відносно розвитку публічної дипломатії.

Описовий метод застосований автором мав своє відображення під час характеристики культурної дипломатії Італії.

Індукція – це метод пізнання, за яким із приватних фактів та явищ виводяться загальні принципи та закономірності, тобто при використанні цього методу логіка мислення розвивається від конкретного до загального. Дедукція – це метод пізнання, за допомогою якого приватні положення виводяться із загальних, тобто це метод переходу від загальних уявлень до приватних. Дедукція відрізняється від індукції прямопротележним рухом думки. Метод дедукції ґрунтується на загальному судженні. Автор дослідження використовує дані методи при виокремленні особливостей саме американської публічної дипломатії на міжнародній арені.

---

⁵² Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Київ: Академвидав, 2004. С. 89.

У будь-якій науковій роботі використовується метод узагальнення. Він включає в себе перехід від менш загальних до більш загальних знань. Зокрема, цей метод допоміг обґрунтувати позицію провідних держав світу на здійснювану дипломатію Італії, реалізації її на пострадянському просторі та саме завдяки ньому автор визначив основні висновки цього дослідження.

Також автор використовує загальнонауковий метод групування, що за своєю сутністю полягає у розподілі сукупності на групи за істотними для них ознаками. Метод групування дозволив розподілити джерельну базу дослідження теми на три групи, а також роботи дослідників у даній сфері знань за територіальним принципом: праці українських, російських та американських дослідників. Крім того, за допомогою даного методу було розподілено на групи країни, на які поширюється культурної дипломатії Італії.

На відміну від групування, метод класифікації відрізняється ступенем деталізації об'єктів та характером ознаки, що покладена в основу. Автор використав метод класифікації при дослідженні чинників, що впливають на публічну дипломатію.

Метод періодизації використаний автором націлений на поділі історичного минулого на етапи. Під час дослідження автор застосував цей метод для того, щоб виокремити певні періоди в розвитку культурної дипломатії Італії в різні країнах світу.

Компаративний метод, ще інакше його називають метод порівняння, використовувався автором для порівняння і співставлення певних процесів або явищ, що допомагає виявити спільні та відмінні риси.

Порівняльний аналіз - це універсальний інструмент, який розширює можливості розуміння і опису політичних процесів і змін в будь-якій країні відповідно до наявної реальності, концепціями і цілями, що стоять перед будь-якою політичною системою. Він також стимулює створення спільних теорій політичних систем і відносин. Це, в свою чергу, дозволяє перевіряти будь-які політичні теорії, зіставляючи їх з досвідом функціонування

державних і громадських інститутів різних країн. Метод порівняльного аналізу допомагає пояснювати і більше об'єктивно аналізувати політичні процеси. Більша кількість дослідників визначають порівняльний метод, як виявлення спільного та відмінного в політичних інститутах, явищах та процесів з метою кількісною та якісною характеристикою.

Структурними елементами порівняння є об'єкт, об'єкт, підстава для порівняння та висновки порівняння. Важливим є те, що порівняльному методу підлягають об'єкти, як система розподілених аналітичним шляхом властивостей. Порівняння може бути різним, але в той же час воно повинно бути таким, щоб між досліджуваними об'єктами створити абстракцію ототожнення. Для порівняльного методу є проблема співставлення базових одиниць аналізу – держав, організацій, окремих інститутів⁵³. Не треба забувати, що під час проведення аналізу, виникає необхідність проведення якісного аналізу даних. Це пояснюється тим, що під час аналізу треба використовувати як якісні, так і кількісні показники.

На основі синхронного методу було охарактеризовано особливості втілення норм правових актів щодо реалізації культурної дипломатії Італії у різних регіонах світу.

Історичний метод – метод дослідження, заснований на вивченні виникнення, формування та розвитку об'єктів у хронологічній послідовності. Завдяки використанню історичного методу досягається поглиблене розуміння суті проблеми і з'являється можливість формулювати більш обґрунтовані рекомендації по новому об'єкту. Історичний метод дав можливість дослідити умови та особливості розвитку культурної дипломатії Італії. Історико-порівняльний метод дав можливість надати об'єктивну оцінку досліджених матеріалів, фактів і подій.

Порівняльно-концептуальний (компаративний) метод, дає можливість виявити наступність у дослідженні культурної дипломатії Італії, пізнати в

---

⁵³ Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Київ: Академвидав, 2004. С. 89.

них загальне й особливе, прослідкувати еволюцію з усіма її закономірностями і випадками. Саме за допомогою цього методу було зіставлено погляди теоретиків щодо сутності поняття «публічна дипломатія» у зовнішній політиці, а також автор виділив специфічні особливості реалізації культурної дипломатії Італії в різних країнах світу.

Базовим методом дослідження став системний метод, який дозволяє розкрити явища реальності у їх взаємозв'язку, як цілісний механізм з усіма їх основними рисами, і, водночас, на основі цього простежити структурні зміни, виявляти їх зміст та еволюцію. Метод забезпечує системність всього дослідження, зумовлює не стільки загальність охоплення фактичного матеріалу, скільки структурно-цілісні дослідження⁵⁴. Системний метод дав можливість провести комплексне дослідження сутності поняття «культурна дипломатія» та одержати системне бачення концептуальної основи втілення культурної дипломатії Італії.

Застосування статистичного методу дозволило підтвердити деякі факти конкретними цифрами щодо проблеми. Статистичний метод покладений в основу аналізу джерельного матеріалу довідкового і статистичного характеру. Використання статистично-аналітичного методу дозволило простежити результати застосування тих чи інших інструментів культурної дипломатії Італійською республікою.

Політичне прогнозування – наукове дослідження (передбачення) перспектив конкретного політичного суб'єкта, політичної ситуації та політичного процесу загалом. Розрізняють внутрішньополітичне та зовнішньополітичне прогнозування. У зв'язку зі специфікою роботи, автор використовує зовнішньополітичне прогнозування, що здійснює прогнози щодо суб'єктів, явищ і процесів у сфері міжнародних відносин і зовнішньої політики. Воно є джерелом всебічної інформації про загальну обстановку у світі, регіоні, країні, про тенденції, напрями розвитку і чинники, що

---

⁵⁴ Стеченко Д.М., Чмир О.С. *Методологія наукових досліджень: Підручник*. 2-е вид.перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. С. 71.

стимулюють певні події, сприяє баченню нових можливостей суспільно-політичного розвитку. В прогнозуванні міжнародних відносин передусім зосереджуються на взаємовідносинах держав. За допомогою зовнішньополітичного прогнозування автор робить припущення щодо ролі та місця Італії в системі міжнародних відносин у зв'язку з використанням такого інструменту як публічна дипломатія.

Отже, при дослідженні теоретико-методологічних засад культурної дипломатії Італії, автор використовує комплекс принципів та підходів. Дослідження виконано на основі системного, компаративного, інституційного, хронологічного, діалектичного підходів. Методологічним підґрунтям даної роботи стали принципи об'єктивності, плюралізму, історизму, детермінізму, системності та термінологічний принцип. Дослідження проведене із використанням загальнотеоретичних і спеціальних методів. До загальнотеоретичних методів, які застосовані автором, належать методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, а також групування. Для розв'язання визначених наукових завдань і всебічного вивчення поставленої проблеми були застосовані системний, історико-порівняльний, порівняльно-концептуальний (компаративний), проблемно-хронологічний метод, а також метод зовнішньополітичного прогнозування.

1.3. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Сьогодні фактор культури як складової «м'якої сили» в світовій політиці набуває нового звучання, серйозно зростає його вплив на загальносвітові соціально-економічні процеси і міждержавні відносини. У зв'язку з цим держави починають приділяти все більше уваги своїй публічній та культурній дипломатії.

В межах нашого дослідження ключовими категоріями є «м'яка сила», «культурна дипломатія».

У науковій літературі єдиного визначення «м'якої сили» не існує. Тим не менш, Дж. Най визначає м'яку силу (або м'який вплив, влада) як «здатність досягати бажаного шляхом приваблення та переконання інших до засвоєння ваших цілей. Вона відрізняється від жорсткої сили, здатності використовувати «батіг і пряник» економічних та військових важелів тиску, щоб примусити інших виконувати вашу волю. Обидва види сили є важливими... однак привабити набагато дешевше, ніж примусити»⁵⁵.

Науковець Г. Філімонов розглядає «м'яку силу» в фокусі глобальних економічних, соціально-політичних і культурних процесів, що формують нову систему міжнародних відносин, в якій класичні ієрархічні моделі взаємовідносин міжнародних акторів починають поступатися місцем мережевим структурам⁵⁶.

«М'яка сила» як сила в міжнародних відносинах завжди пов'язана з дипломатією, адже кожній державі необхідно представляти свій народ, культуру на міжнародній арені. Тому, в теоретичному та практичному плані, велика увага приділяється такому поняттю, як «публічна дипломатія». Відповідно до Дж. Ная, публічній дипломатії притаманні такі параметри:

- щоденна комунікація, мета якої є роз'яснення політико-управлінських рішень в області внутрішньої та зовнішньої політики держави, при цьому наголос робиться на закордонну пресу з метою формування міжнародного іміджу країни;
- стратегічна комунікація, яка займається плануванням символічних акцій та комунікацій протягом року для надання такого собі бренду центральним темам;

⁵⁵ Nye J. Soft Power: The Means to Success in World Politics. Public Affairs, 2004. P. 27.

⁵⁶ Филимонов Г. Неофициальная внешняя культурная политика как компонент «мягкой силы» США// США и Канада: экономика, политика, культура. 2007. № 4. С. 70.

– розробка довгострокових взаємовідносин з індивідами інших країн протягом багатьох років через систему різних конференцій, семінарів, обмінів та ін⁵⁷.

Термін «культурна дипломатія» ввів до наукового обігу американський дослідник Ф. Баргхорн, котрий визначив її як маніпуляцію культурними матеріалами й кадрами з пропагандистською метою. Це трактування свідчить - культурну дипломатію розглядають як ідеологічний інструмент, політико-технологічний засіб⁵⁸.

Культурна дипломатія – це складова концепції «м'якої сили», що за своєю сутністю, на відміну від «жорсткої сили», має здатність «переконувати через культуру, цінності та ідеї». Це переконання знайшло відображення у розробника теорії «м'якої сили» Джозефа Ная. Професор Гарвардського університету Дж. Най характеризує «м'яку силу» як здатність конкретної країни бути привабливою для партнерів і домагатися від них бажаного поведінки, не вдаючись до насильства або підкупу. Таким чином, держава, що володіє високим моральним авторитетом і бездоганною репутацією, здатне набагато ефективніше і з найменшими витратами досягати необхідного результату у своїй зовнішньополітичній діяльності, ніж держава, що спирається виключно на парадигму жорсткої сили, тобто військово-силові і санкційні важелі впливу⁵⁹.

Американський політолог М. Каммінгс називає культурною дипломатією «обмін ідеями, інформацією, цінностями, переконаннями та іншими аспектами культури з метою зміцнення взаєморозуміння»⁶⁰. Тобто культурна дипломатія – це комплекс практичних дій у сфері міждержавної культурної взаємодії. Культурна дипломатія розглядається як основна складова поняття «публічна дипломатія», яке означає інформування

---

⁵⁷ Nye J. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs, 2004. P. 97.

⁵⁸ Шемаєва Г. В. Місце культурної дипломатії в міжнародних відносинах // Вісник ХДАК. Випуск 52. 2018. С. 74.

⁵⁹ Nye J.S. *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004. P. 6.

⁶⁰ Cummings M. *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*. 2003. P.1.

міжнародної громадськості, підтримку і розвиток контактів з іншими народами в сфері освіти і культури, яке орієнтоване на створення привабливого образу країни за кордоном.

Як відзначає С. Глібова, часто культурну дипломатію ототожнюють з пропагандою. Проте культурна дипломатія відрізняється від пропаганди тим, що вона використовує непрямі методи впливу через технології публічних відносин і реалізується через освітні програми та культурні обміни, а пропаганда використовує методи психологічного та інформаційного впливів⁶¹.

На думку В. Матвієнка та Т.Шинкаренка, «культурна дипломатія як предмет наукового дослідження й реальність політики міжкультурної співпраці, має національну специфіку та механізми реалізування, а використовують її як інструмент міжурядової взаємодії чи м'якого впливу з метою забезпечення національних інтересів на глобальному, регіональному й міждержавному рівнях. Нині культурні зв'язки розглядають не як доповнення до зв'язків політичних та економічних, а як один із самостійних чинників, спрямованих на реалізування зовнішньо-політичних інтересів країни»⁶².

Українські дослідниці Л. Вовчук та К.Лабик відзначають, що «культурна дипломатія – це використання музики, театру, кіно, надбань культури задля просування національних інтересів, досягнення зовнішньополітичних цілей, налагодження співробітництва, вирішення та попередження суперечок і конфліктів за допомогою м'якої сили»⁶³.

Звертаючи увагу на співвідношення понять публічної дипломатії з культурною дипломатією, варто відзначити, що публічна дипломатія є

---

⁶¹ Глібова С.О. Зовнішня культурна політика Італійської Республіки. Дис. канд. полит. наук: 23.00.04; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОН України. Київ, 2017. С. 35.

⁶² Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І.Б. Матяш, В.М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДІП», 2021. С. 11.

⁶³ Вовчук Л. А., Лабик К. Й. Культурна дипломатія у реаліях XXI століття // Молодий вчений. 2019. № 4(2).- С. 331. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_4\(2\)__33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_4(2)__33)

засобом комунікаційного впливу держави на закордонне суспільство та громадську думку з метою реалізації власних економічних, політичних, військових завдань.

Культурна дипломатія при її успішній реалізації може служити дуже сильним допоміжним ідеологічним знаряддям, що супроводжує здійснення загальної зовнішньополітичної стратегії держави, створюючи міцний фундамент, який дозволяє державі не тільки відстоювати і просувати свої національні інтереси на світовій арені, а й безпосередньо впливати на різні політичні, економічні, соціальні процеси в світі.

Культурна дипломатія є комплексом цілеспрямованих дій, спрямованих на здійснення обміну ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури, з метою сприяння міжкультурному взаєморозумінню⁶⁴.

Система об'єктів культурної дипломатії включає в себе кінематографію, хореографію, музику, живопис, скульптуру, виставкову діяльність, освітні програми, наукові обміни, відкриття бібліотек, переклад літературних творів, трансляцію культурних програм, міжрелігійний діалог і тощо. Серед суб'єктів культурної дипломатії, як правило, називаються: органи державного управління, господарюючі суб'єкти, які залучаються державою, як монополістом у зовнішньополітичній діяльності, неурядові організації⁶⁵.

Культурну дипломатію може практикувати державний сектор, приватний сектор або громадянське суспільство». Оскільки культура та її презентація мають першочергове значення для створення позитивного іміджу країни, країни та уряди вважають культурну дипломатію життєво важливою. Культурна дипломатія може здійснюватися в межах окремого

---

⁶⁴ Луценко А.В., Піскорська Г. А. «М'яка сила» в сучасній геополітиці. Київ: [б.в.], 2011. С. 87.

⁶⁵ Бафоев Ф. М. Культурна дипломатія в системі міжнародних зв'язків на пострадянському просторі // Молодий вчений. 2016. №6. С. 662-667. - URL <https://moluch.ru/archive/110/25748>

округу, за кордоном, або вона може проводитися за допомогою засобів масової інформації, які можуть охоплювати країну та за кордоном⁶⁶.

Науковець Н. Зикун виокремлює два основні завдання культурної дипломатії:

у зовнішньому векторі – формування й підтримування іміджу держави й сприяння успішності її міжнародної політики;

у внутрішньому – зміну парадигми культури та реформування культурної політики, від чого залежить зміст і якість культурного продукту⁶⁷.

Культурна дипломатія спрямована на просування зовнішньополітичних інтересів держави у сфері культурної дипломатії через сприяння культурному обміну з іншими державами. Культурна дипломатія включає «допомогу суб'єктам культури в поширенні національної культури та культурної ідентичності, сприяння поширенню національної мови акредитуючої держави в приймаючій державі, сприяння та роз'яснення культурних цінностей акредитуючої держави в приймаючій державі, ведення переговорів щодо міжнародних договорів». щодо культурного співробітництва та, нарешті, підтримки та підтримки контактів із спільнотами експатріантів у приймаючій державі»⁶⁸.

Отже, «культурна дипломатія» є комплексом цілеспрямованих дій спрямованих на здійснення обміну ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури, з метою сприяння міжкультурному взаєморозумінню. Поняття «культурна дипломатія» є вужчим за поняття «публічна дипломатія», під яким варто розуміти як комплекс заходів, що здійснюються як центральними, так і закордонними

⁶⁶Institute for Cultural Diplomacy / Culturaldiplomacy.org. 2018. URL://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy.

⁶⁷ Зикун Н. І. Культурна дипломатія у контексті міжнародних стратегічних комунікацій // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія. 2020. Вип. 22. С. 168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2020_22_27

⁶⁸ Pajtinka E. Cultural Diplomacy in Theory and Practice of Contemporary International Relations. 2014. URL: https://www.researchgate.net/publication/269763112_Cultural_Diplomacy_in_Theory_and_Practice_of_Contemporary_International_Relations.

органами зовнішніх зносин держави з метою дослідження ставлення та інформування іноземної громадськості, а також встановлення контактів закордоном, з метою покращення іміджу держави та досягнення національних інтересів.

На основі викладеного у першому розділі, автор може зробити наступні висновки:

По-перше, наукова розробка теми представлена роботами зарубіжних та вітчизняних науковців. Більшу частину літературних джерел складають праці італійських вчених, які висвітлюють еволюцію, інституційну основу, принципи та вектори культурної дипломатії Італії. Група українських науковців, які аналізують особливості культурної дипломатії Італії, є нечисленною. Джерельна база, у зв'язку з темою дослідження, здебільшого представлена офіційними документами глав держав, урядів та міжнародних організацій, інформацією з офіційних сайтів органів влади, установ, організацій, програм та проектів, статистичними даними та публікаціями ЗМІ.

По-друге, дослідження особливостей культурної дипломатії Італії було використано як загальнонаукові, так і конкретно-наукові методи дослідження обраної теми. Зокрема автор звернувся до методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, групування, історичного методу описового методу класифікації, тощо. Для дослідження культурної дипломатії Італії автор використовує комплекс загальних та наукових принципів та підходів. Дослідницька робота виконана на основі системного, дедуктивного, індуктивного, хронологічного та термінологічного підходів. Методологічним підґрунтям даної роботи стали принципи історизму, системності, об'єктивності, багатофакторності, детермінізму та термінологічний принцип.

По-третє, просування культури, мови та ідей країн стало життєво важливим у визначенні ролі та позиції країн у світі. Країни та уряди вважають культурну дипломатію життєво важливою, оскільки культура та її

презентація мають першочергове значення для створення позитивного іміджу країни. Культурна дипломатія – це складова концепції «м'якої сили», що за своєю сутністю, на відміну від «жорсткої сили», має здатність «переконувати через культуру, цінності та ідеї».

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ

2.1. Загальна характеристика інституційного забезпечення культурної дипломатії Італії

Після Другої світової війни культурна політика Італії за кордоном відрізнялася від політики інших країн, оскільки вона була результатом нового статусу нації як держави середнього рангу. Післявоєнна Італійська Республіка використовувала ті самі інститути та інструменти культурної дипломатії, які фашистський режим застосовувала у 1920-х і 1930-х роках.

Як наслідок її військової поразки, в роки після Другої світової війни Італія не мала політичних або економічних засобів для ефективної зовнішньої політики. Щоправда, прем'єр-міністр і міністр закордонних справ Альчіде Де Гаспері добре розумів, що італійський уряд може спиратися на престижну культурну традицію Італії.

У грудні 1946 р. Міністерство закордонних справ створило Директорат Generale delle Relazioni Culturali із завданням реорганізації культурної дипломатії. Однак, катастрофічний досвід фашизму та використання ним націоналізму ускладнювали для Італії створення сильного іміджу за кордоном. Країна не вміла і не хотіла просувати зовнішню культурну політику, заснована лише на корисливих поверненнях і пропагандистських цілях. Де Гаспері вважав, що культурні відносини мають бути не лише політичним інструментом відображення національних інтересів, але також і інструмент сприяння миру. Для нього, культурна політика за кордоном може бути одним із найефективніших інструментів, який дав би можливість Італії знову мати голос у міжнародних відносинах: не як спосіб зробити підготовку до націоналістичних успіхів, але збудити симпатії та розуміння у відносинах

з іншими країнами та сприяти будь-яким політичним чи культурним відносинам з ними.

Італія не мала колоніальної імперії, яку потрібно було б захищати, і з середини 1950-х рр. просувала «неоатлантичну» політику, спрямовану на поєднання Сходу і Заходу, а також Півночі і Півдня, і набути політичної та економічної ролі в Середземномор'ї. У цих рамках культурний обмін ідеями сприяв би комерційному обміну.

Італійська Республіка приділяла увагу двостороннім культурним відносинам, але, на відміну від фашизму, у центрі уваги було слухання та встановлення діалогу з іноземною аудиторією з довгостроковим і непропагандистським перспективами. Згідно з указом, оприлюдненим у 1950 році, нові культурні інститути відкривалися по всьому світу, зокрема в Парижі, Лондоні та Нью-Йорку.

Починаючи з 1946 року Італія підписала низку нових двосторонніх культурних договорів. У 1960-х роках їм приділялося багато уваги, коли були укладені договори, спрямовані на економічний і соціальний розвиток країни.

Культурна дипломатія сучасної Італії є високоефективним політичним інструментом і грає найважливішу роль іміджевої стратегії країни. До основних цілей можна віднести такі: поширення італійської мови, культури, стилю, способу життя, зміцнення позитивного сприйняття держави іншими акторами міжнародних відносин. Реалізацію та координацію дій за цими напрямками здійснюють інститути культури, Міністерство закордонних справ Італії, Генеральна дирекція з просування концепції «Система – Країна» (Sistema – Paese), Національна комісія з поширення італійської культури за кордоном, Національний інститут зовнішньої торгівлі Італії (ICE), Міністерство культурної спадщини, культурної діяльності та туризму Італії, різні некомерційні організації та інші⁶⁹.

---

⁶⁹ Габро, І., Бикова, А. Інституційне забезпечення та інструменти культурної дипломатії Італії // Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI. 2023. № 05, С. 57.

Насамперед необхідно відзначити активну роль Міністерства закордонних справ Італії у просуванні та поширенні італійської культури та мови за кордоном. Наприклад, при міністерстві створено Генеральну дирекцію з просування концепції «Система – Країна», яка є органом, що займається просуванням компонентів даної концепції (до них відносяться культура, економіка, наука) за кордоном, включаючи координацію діяльності регіонів та інших територіальних автономій, які забезпечують підтримку їхніх інтересів⁷⁰. Ця дирекція має такі стратегічні цілі:

- 1) інтернаціоналізація італійських фірм;
- 2) розвиток співробітництва з країнами, що розвиваються, в галузі економіки та торгівлі;
- 3) просування італійської мови та італійської культури за кордоном⁷¹.

Як зазначається на офіційному сайті МЗС Італії, поширення та просування культури відіграє фундаментальну роль у зовнішній політиці країни. Усі ініціативи з просування культури, які проводяться МЗС Італії, очолює вищезгадана Генеральна дирекція⁷².

До компетенцій цього органу у сфері культури належать:

- 1) поширення італійської культури, мови та творчості за кордоном;
- 2) організація культурних заходів (наприклад, тиждень італійської мови у світі);
- 3) управління інститутами культури та мовними школами;
- 4) надання стипендій та грантів, молодіжні обміни;
- 5) поширення системи вищої освіти Італії;
- 6) забезпечення участі країни в роботі різних організацій у галузі культури та всіх тих, хто зацікавлений у розвитку відносин із Італією.

⁷⁰ Direzione generale per la promozione del sistema Paese // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : <https://www.esteri.it/mae/it/ministero/struttura/dgpromozionesistemapaese>

⁷¹ Direzione generale per la promozione del sistema Paese // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : <https://www.esteri.it/mae/it/ministero/struttura/dgpromozionesistemapaese/>

⁷² Там само.

У 2011 р. в результаті реформування діяльності МЗС Італії, яке полягає в переході від традиційної системи взаємодії між управліннями зовнішньополітичної служби країни за територіальною ознакою до співпраці на основі тематичних сфер, з'явилася нова концепція «Система Італія» (з іт. *Sistema Paese*). «Система Італія» є синтезом усіх галузей діяльності держави: культурної, економічної, науково-технологічної, виробничої тощо. Серед ключових стратегічних цілей Генеральної дирекції з просування цієї концепції - просування інтересів італійських компаній, а також поширення італійської культури та мови за кордоном, нарощування економічних зв'язків із країнами, що розвиваються⁷³. Згідно з документом *La nuova Farnesina per il Sistema Paese*⁷⁴, опублікованому на сайті МЗС Італії, нова концепція може дати скоординовану та ефективну відповідь на виклики, що виникають у зв'язку з зростаючою конкурентоспроможністю та новим виміром глобалізованих ринків. Таким чином, «Система Італія» займається мережевою взаємодією всіх суб'єктів «м'якої сили» в рамках вищеписаних напрямків діяльності.

У січні 2022 р. у Міністерстві закордонних справ з'явилася нова структура: Головне управління громадської та культурної дипломатії Італії. На сайті міністерства пояснюється, що структура була створена з метою зробити італійську «м'яку силу» за таких непростих умов ефективнішим інструментом впливу та формування глобального консенсусу з питань, які Італія вважає пріоритетними. Спираючись на такі принципи як комунікація, культурна дипломатія, присутність Італії у міжнародних організаціях, нове управління зміцнюватиме постійний діалог зі ЗМІ, дослідницькими центрами, університетами та міжнародними організаціями.

---

⁷³ Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Interna-Zionale. *Diplomazia Culturale*. 2019. URL: <https://www.esteri.it/mae/it/>

⁷⁴ *La nuova Farnesina per il Sistema Paese*. URL: https://www.esteri.it/mae/ministero/pubblicazioni/allegati/20110615_farnesina_sistema_paese.pdf

Інститути культури пропагують образ Італії і її культуру, як класичну, і сучасну. Вони займаються організацією різних культурних заходів, пов'язаних, наприклад, з мистецтвом, музикою, кіно, літературою, модою, дизайном, також вони керують курсами з італійської мови та культури, сприяють просуванню науки, керують бібліотеками, сприяють діалогу між різними культурами на основі принципів демократії, забезпечують співпрацю між італійськими та іноземними діячами культури.

Щорічно у різних країнах світу за допомогою італійських інститутів культури відбувається понад 500 культурних заходів⁷⁵. Однією з наймасштабніших і значущих подій, що організуються інститутами культури, є тиждень італійської мови у світі, який проводиться щороку, починаючи з 2001 р. Звичайно, цей рід діяльності забезпечує розвиток та зміцнення співпраці Італії з іншими державами. Проте слід зазначити, що інститути культури виступають як дієвим механізмом розвитку двосторонніх і багатосторонніх відносин у сфері культури, а й успішно впливають на зміцнення економічних зв'язків.

Наприклад, можна назвати економічні відносини Італії з Китаєм, Індією та Японією, що ґрунтуються на можливості Італії запропонувати ефективну модель привабливості культури. У 2013 р. в Японії в Токіо з метою підтримки та зміцнення економічної співпраці між двома країнами проводилася виставка під назвою «Леонардо, риси генія»⁷⁶, яка була організована за підтримки інституту культури та посольства.

Ця подія стала демонстрацією ефективності політики Італії у Японії. Також не можна не відзначити діяльність некомерційних організацій, які займаються просуванням італійської мови та культури. Однією з

⁷⁵ Глебова С. А. Институти культуры как элемент дипломатии Италии. С. 164.

⁷⁶ Giappone – il «genio» di Leonardo in mostra a Tokyo // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : https://www.esteri.it/mae/it/sala_stampa/archivionotizie/approfondimenti/20130426_tokyo_leonardo.html

найпопулярніших організацій є Товариство Данте Аліг'єрі (Società Dante Alighieri).

Фонд товариства «Данте Аліг'єрі» був створений у 1889 р., і згідно з указом від 18 липня 1893 р., головною його метою стало «поширення та захист національної мови та культури у світі, встановлення духовних зв'язків із співвітчизниками за кордоном, прищеплення іноземцям любові до Італії»⁷⁷.

Сьогодні Товариство Данте Аліг'єрі, що має 500 представництв, 400 з яких перебувають за кордоном, займається проведенням різноманітних культурних заходів (виставки, концерти, кінофестивалі, літературні читання, покази мод тощо), організацією курсів італійської мови та видачею сертифікатів.

Найбільш важливим кроком у розвитку інтересу іноземців до вивчення італійської мови стало проведення міжнародного іспиту на володіння італійською мовою як іноземною PLIDA (Progetto Lingua Italiana Dante Alighieri), схваленої професійними та академічними колами Італії. Міжнародний іспит PLIDA та розроблений Університетом Сієни іспит CILS є найбільш важливими та поширеними методами оцінювання знань італійської мови як іноземної.

Необхідно зазначити, що бюджет однієї з інституцій, що координує культурну дипломатію країни, а саме Міністерства культурної спадщини, культурної діяльності та туризму Італії, зріс у 2018 р. до 2,4 млрд. євро.⁷⁸ На даний момент відзначається зростання ресурсів цього міністерства, а також наявність нових великих культурних проєктів.

Зміцнення престижного образу держави здійснюється шляхом поширення особливостей традицій Італії, її літератури, культури, мови тощо;

⁷⁷ Società Dante Alighieri. URL : <https://ladante.it/chi-siamo.html>

⁷⁸ Report delle attività 2014–2018. Cultura e turismo // MiBACT [Sito ufficiale]. URL : http://151.12.58.78:8080/mibac/multimedia/MiBAC/documents/1519291740375_4anni.Definitivodoc.pdf

крім того, велике значення приділяється приналежності до світової культурної спадщини⁷⁹.

Таким чином, здійснення та досягнення цілей культурної дипломатії Італії характеризується взаємодією як державних, так і недержавних акторів. Активна діяльність інститутів культури, різних органів, заснованих при Міністерстві закордонних справ Італії, та некомерційних організацій сприяє досягненню головних цілей культурної дипломатії країни, а саме: формуванню престижного іміджу Італії за кордоном та розвитку інтересу до її культури, поширенню національної культури та мови, посиленню політичних та економічних позицій держави. Завдяки ефективному функціонуванню даних інститутів та організацій, Італія розвиває двосторонню та багатосторонню співпрацю в галузі культури з різними країнами і водночас сприяє формуванню економічних зв'язків.

Діяльність інститутів культури Італії визначається законом № 401 від 22. 12. 1990 р. «Про реформування італійських Інститутів культури з метою поширення культури та італійської мови за кордоном». В цьому законі зазначається, що з метою налагодження взаєморозуміння та співпраці між країнами держава забезпечує поширення культури та італійської мови за кордоном. Передбачається, що на Міністерство закордонних справ покладені функції формування та визначення головних завдань зовнішньополітичної культурної діяльності.

Воно визначає основні угоди про обмін та співпрацю в культурній сфері між різними країнами, забезпечуючи виконання 2 статті закону, сприяє координації діяльності між державними установами, громадськими організаціями, культурними та науковими центрами, а також контролює діяльність приватних організацій та фондів.

Також саме на міністерство покладені організаційні та контрольні функції з організації закордонних виставок, конференцій та впровадження

---

⁷⁹ Report delle attività 2014–2018. Cultura e turismo // MiBACT [Sito ufficiale]. URL : http://151.12.58.78:8080/mibac/multimedia/MiBAC/documents/1519291740375_4anni.Definitiv odoc.pdf.

проектів з метою просування культури. Кожного року, разом із інститутами культури у різних країнах відбувається понад 500 заходів такого характеру. Як приклад можна навести виставку, що проведена за підтримки МЗС Італії в Аддис Абебі (Ефіопія) в квітні-травні 2018р. на поширення ідеї діалогу між культурами під назвою «Від серця до серця» у приміщенні Інституту культури Італії і Ефіопії. П'ять митців з Італії та шість з Ефіопії об'єднали свої зусилля в сфері живопису, дизайну, фотографії та інсталяції, щоб разом відобразити на скільки взаємопов'язаним є сучасний глобалізаційний світ. В проекті взяли участь видатні митці обох країн, маючи на меті поєднати різні культури та цивілізації⁸⁰.

Цікаво, що закон передбачає щорічний звіт міністерства перед парламентом з приводу виконання положень даного закону. Задля більш ефективної політики з поширення культури при міністерстві створено Національну комісію з поширення італійської культури закордоном, що обирається строком на три роки і збирається на засідання не менше ніж три рази на рік.

Комісія визначає загальні цілі поширення італійської культури та мови, а також напрями двостороннього та багатостороннього співробітництва, координує діяльність урядових та неурядових установ та громадських організацій, а також бере участь в призначенні та затвердженні директорів інститутів культури за кордоном.

В даному контексті варто зазначити, що комісія тісно співпрацює з самими інститутами культури з метою організації різних заходів з просування та поширення культури.

Загальні критерії для організації та функціонування інститутів затверджуються постановою міністра, спільно з міністром фінансів та міністром у справах державної служби. Такі правила визначають деталі фінансового управління інститутами, зобов'язуючи самі установи щорічно

⁸⁰ Direzione generale per la promozione del sistema Paese // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : <https://www.esteri.it/mae/it/ministero/struttura/dgpromozionesistemapaese>

звітувати перед міністерством закордонних справ і фінансів через дипломатичні або консульські канали з приводу підсумкових рахунків та виконаної роботи.

До функцій, які виконують інститути належать: встановлення контактів з установами, організаціями та особистостями культурного і наукового світу приймаючої країни, сприяння впровадженню пропозицій і проектів з поширення італійської культури і співробітництва в культурній та науковій сфері; надання документації та інформації з приводу культурної діяльності інститутів; сприяння ініціативам, культурних заходів та виставок; підтримання культурного розвитку італійської громади за кордоном; забезпечення та допомога італійським ученим і студентам у своїх дослідженнях і навчанні за кордоном; сприяння і заохочення ініціативи з поширення італійської мови.

З виділених коштів на міністерський бюджет Міністр щороку визначає кошти на кожний інституту. Інститути створюються в столицях і великих містах країни, з якими Італія має дипломатичні відносини. Вони створюються або скасовуються наказом міністра, в межах фінансових коштів, передбачених у відповідному розділі бюджету Міністерства⁸¹.

З метою реалізації своєї діяльності в галузі вивчення, дослідження та розвитку культури, в тому числі викладання італійської мови, інститути можуть створювати, зі схвалення міністра, та за згоди міністра фінансів у співпраці з дипломатичним органом, відповідальним за даний регіон, філії. Керівники секцій призначаються директорами самих інститутів, а фінансування і контроль та управління активами покладене на директорів центральних інститутів.

При кожному інституті створено фонд основним завданням якого є здійснення платежів та видатків, необхідних для функціонування інституту,

---

⁸¹ La Legge 22 dic 1990 n.401 Riforma degli Istituti italiani di cultura e interventi per la promozione della cultura e della lingua italiane all'estero. URL: http://www.esteri.it/MAE/IT/Politica_Estera/Cultura/Documentazione/Normativa.htm

початкова сума якого визначається міністром спільно з міністром фінансів, відповідно до оцінки потреб зацікавлених установ, на основі цифр, представлених у попередні роки. При чому при міністерському бюджеті розходи виділені в окрему статтю «Фонд для витрат, необхідних для функціонування та діяльності інститутів культури».

Варто наголосити, що з метою налагодження продуктивних відносин з приймаючою країною передбачається можливість формування при інститутах комітетів культурного співробітництва. До числа почесних членів Комітету можуть входити діячі культури приймаючої країни, зацікавлені італійською культурою, а також провідні представники італійської громади.

Загалом до числа співробітників культурних установ приймаються особи, що володіють відповідним досвідом та відповідають вимогам держслужбовців. Реформи 1990 р. та 2010 р. сприяли суттєвому оновленню складу працівників закордонних установ. Міністерство у співпраці з Департаментом державної служби разом із вищими навчальними закладами, сприяє організації навчальних курсів з метою навчання та підвищення кваліфікації працівників інститутів культури в областях просування культурного та міжнародного співробітництва.

Вимоги до бажаючих отримати місце визначаються декретом міністра закордонних справ, у відповідності з рекомендаціями міністра з державної служби та комісії з культурного співробітництва. Процедури, що стосуються проведення конкурсу, складу відбіркової комісії та формування списків визначаються спільно з міністром у справах державної служби⁸².

Необхідно зазначити, що законом передбачається, проведення політики з міжкультурного співробітництва та поширення італійської культури як закордоном, так і в самій Італії. Тривалість перебування персоналу в інститутах за кордоном з одного боку не може тривати більше восьми років

---

⁸² La Legge 22 dic 1990 n.401 Riforma degli Istituti italiani di cultura e interventi per la promozione della cultura e della lingua italiane all'estero. URL: http://www.esteri.it/MAE/IT/Politica_Estera/Cultura/Documentazione/Normativa.htm

поспіль, з іншого не може складати менше трьох років. Директор не може займати посаду в одній країні перебування більше шести років поспіль.

З метою реалізації політики поширення італійської мови було запроваджено ініціативи з надання допомоги навчальним закладам і зарубіжним університетам для створення та викладання італійської мови, а також присудження стипендій для тих, хто має здобутки із вивчення мови та італійської культури; надання грантів організаціям і об'єднанням для організації навчальних курсів, перепідготовки та підвищення кваліфікації для викладачів італійської мови, що працюють в університетах і зарубіжних школах або в італійських освітніх і культурних установах за кордоном; надання премій та грантів для поширення італійської книги для перекладу літературних і наукових робіт, а також для виробництва, дубляжу і субтитрів короткометражних фільмів, художніх фільмів і телесеріалів для засобів масової комунікації.

Слугуючи дієвим механізмом налагодження двосторонніх відносин, діяльність інститутів культури позитивно впливає і на формування економічних зв'язків. Як приклад можна навести продуктивні економічні відносини Італії з такими країнами як Індія, Китай та Японія, які базуються на можливості Італії запропонувати успішну модель культурної привабливості. На підтримку просування економічної співпраці між Італією та Японією у квітні 2018 року в Токіо, за підтримки посольства та інституту культури, було проведено виставку «Леонардо, риси генія». Її головною відзнакою було те, що вперше в Японії було представлено 109 експонатів з колекції Бібліотеки Амброзіо Мілану⁸³.

Головним завданням перед дипломатичними установами постає необхідність визначити найбільш дієві інструменти діяльності Інститутів культури з просування діалогу між культурами, визначити співвідношення між просто пропагуванням культури (що проявляється в організації виставок

---

⁸³ Giappone – Il «genio» di Leonardo in mostra a Tokyo. URL: http://www.esteri.it/MAE/IT/Sala_Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2013/04/20130426_tokyo_leonardo.htm.

та схожих подій) та довготривалими ініціативами (мовними курсами культурними та освітніми обмінами та інші).

Головними сферами втілення культурної дипломатії виявляються культура, мова та наука, причому перші двоє безпосередньо пов'язані, адже саме мова є каналом передачі інформації та просування культури, в якому закодований культурний код нації. У свою чергу співпраця в науковій сфері безпосередньо пов'язана з рівнем розвитку культурних відносин між країнами, рівень наявності яких гарантує більш плідотворну і наукову співпрацю.

На сучасному етапі більшість подій, що влаштовуються МЗС закордоном позитивно впливають як на імідж країни, так і на рівень розвитку економічних відносин, презентуючи не лише традиційні для Італії сторони культури, але й звертаючи увагу на сучасне мистецтво.

Головним чином політика країни з просування культури спрямована по трьох напрямках:

- 1) «східна політика» як відповідь на розширення ЄС;
- 2) налагодження міжкультурного діалогу з країнами Середземномор'я;
- 3) посилення зв'язків з латиноамериканськими країнами.

Географічне розташування Інститутів культури Італії та кількість подій, які влаштовує країна відображають зацікавленість країни в тому чи іншому регіоні. Будучи однією із засновниць ЄС Італія пропагує європейські цінності та намагається бути мостом між новими країнами-членами ЄС та старою Європою.

На жаль, не зважаючи на те, що налагодження діалогу з країнами Середземномор'я та Близьким Сходом є одним з головних пріоритетів зовнішньої культурної політики країни, в цьому регіоні відчувається брак інструментів культурної діяльності. Так в порівнянні з Америкою та Європою, де кількість Інститутів культури складає понад 20 і 40 відповідно, в цьому регіоні представлено лише 9 установ. На початку XXI ст. можна казати про активізацію східного Китайського напрямку. В липні 2013 року з

ініціативи основних університетів Італії, що спеціалізуються на дослідженні країн Сходу Фоскарі у Венеції, «Орієнтале» в Неаполі та «Універсіта дел'ї студії» в Римі, за сприяння посольства Італії у Пекіні, Торгової палати Китаю, Фундації Італія – Китай та університету Конфуція у Венеції було започатковано освітню програму в рамках підготовки магістрів з управління, що спеціалізувалися б на керівництві підприємств, що здійснюють свою політику в рамках ведення бізнесу в Китаї. В рамках цієї трирічної програми передбачено вивчення бізнес реалій Китаю на основі п'яти великих курсів: правова база, економіка, управління, суспільний устрій та мова Китаю. Ця ініціатива запроваджена спеціально з метою більш тісної співпраці та ознайомлення з реаліями бізнесу обох країн, передбачає також, взаємне стажування. Що позитивно відображається на економічних та дипломатичних відносинах між країнами⁸⁴.

В світлі відповіді на виклики глобалізації та розбіжності культур між європейським та ісламським світом, було б надзвичайно ефективно посилити розвиток культурних відносин в регіоні Середземномор'я та Близького Сходу, зробивши акцент на влаштуванні спільних заходів із ознайомлення з культурою регіонів.

Також варто згадати і те, що 1893 р. декретом короля Італії був заснований фонд товариства «Данте Аліг'єрі», який сьогодні є важливим інститутом у просуванні італійської мови за кордоном. Статут цього фонду проголошував: «Наша мета – зберігати і поширювати у всьому світі італійську мову та італійську культуру, заохочувати духовні зв'язки із співвітчизниками за кордоном, прищеплювати іноземцям любов до Італії і добиватися відданості італійської цивілізації». В даний час «Данте Аліг'єрі» налічує понад півтисячі відділень за кордоном і сотню в самій Італії. Товариство організовує курси італійської мови і видає сертифікати, що підтверджують той чи інший рівень володіння мовою відповідно до вимог

---

⁸⁴ Cina – Università, al via iscrizioni per Master in global management. URL: http://www.esteri.it/MAE/IT/Sala_Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2013/07/20130722_Cinamasterglobal.htm.

Ради Європи. Воно проводить виставки та концерти, спортивні змагання, кінофестивалі, гастролі театральних колективів, літературні вечори, покази мод. З метою координації діяльності при МЗС діє спеціальний комітет по співпраці з організацією⁸⁵.

2.2. Ключові інструменти культурної дипломатії Італії

Глобалізаційні процеси у сфері культури спричинили суттєві зміни у системі мовного середовища та відповідних соціальних систем, що по суті дало змову говорити про новий світовий мовний порядок, суть якого полягає в чіткій ієрархізації відповідних мов.

Ступінь розвитку та поширення мови в певному суспільстві на стільки впливає на розвиток його культури, що в іноді, саме від рівня та якості збереження і використання мови, можна говорити про існування певної соціальної та етнічної спільноти. Мова виступає в якості каналу передачі інформації, способу завоювати довіру, можливості ділової і культурної комунікації, а також є інструментом культурної дипломатії та просування власних інтересів на міжнародній арені.

Практика поширення італійської мови закордоном, не є настільки відомою, однак вона виступає достатньо вагомим інструментом в діяльності зовнішньополітичних представництв Італії.

Сьогодні можна сказати, що до вже відомих каналів поширення італійської мови – «мови культури», «мови науки», додаються нові, пов'язані із сприйняттям Італії як прикладу до наслідування в сфері новітніх модних та підприємницьких технологій. За останнє десятиліття змінився контингент бажаючих вивчати італійську мову. Якщо раніше італійську вивчали переважно з культурно-освітньою метою, то зараз кількість дорослих,

---

⁸⁵ Società Dante Alighieri. [Sito ufficiale]. URL: <http://www.ladante.com.ua>

бажаючих її вивчати з метою працевлаштування та використання у професійній сфері значно збільшилась⁸⁶.

Розвиток економічних відносин Італії з різними країнами сприяв тому, щоб зростав інтерес до італійської як мови офіційних контактів. Насправді, можна говорити, що інтерес до розвитку італійської мови залежав ще й від декількох факторів. По-перше, з поширення інтересу до розвитку всього італійського у 70-80-х. відбувся сплеск розвитку вивчення та відновлення всього, що пов'язане з Італією серед емігрантів з італійським корінням, які відчули покликання до батьківщини. По-друге, феномен міграцій до Італії з інших неєвропейських країн, сприяв розвитку вивчення мови іммігрантами в самій Італії, що також породжувало попит на цю мову.

2000 року за підтримки Генерального департаменту з просування та співпраці у сфері культури МЗС Італії було проведено дослідження із вивчення італійської мови закордоном. За даними дослідження було виявлено зміни, що почали з'являтися ще наприкінці 70-х років, і остаточно проявилися в останні роки. Виявилось, що ситуація із сприйняттям італійської мови залишається доволі неоднозначною. З одного боку, поряд із розвитком соціокультурних зв'язків відбувається активний процес вивчення мови, з іншого – Італію все ще сприймають як емігрантську країну, і відповідно, італійська мова розглядається крізь призму великої кількості діалектів, якими спілкувалися мігранти⁸⁷.

У ЄС італійська мова за кількістю людей, які вважають її рідною, опинилася на другому місці після німецької. Сьогодні у світі близько 70 мільйонів людей говорять італійською. У колоніальний період італійська була офіційною мовою в Лівії та Сомалі, до середини тридцятих років – на Мальті. Італійська – офіційна державна мова не тільки Італії, але й

---

⁸⁶ Астахов Е. М. Мировая практика культурной дипломатии // Диалог культур и партнерство цивилизаций. VIII Международные Лихачевские научные чтения. СПб, 2008. С. 246.

⁸⁷ Астахов Е. М. Мировая практика культурной дипломатии // Диалог культур и партнерство цивилизаций. VIII Международные Лихачевские научные чтения. СПб, 2008. С. 246.

республіки Сан-Марино, в Швейцарії (поряд з німецькою, французькою та ретороманською), в місті-державі Ватикан. Італійська входить до числа офіційних мов ЄС, стала другою офіційною мовою в деяких регіонах Хорватії та Словенії. По своїй популярності в Албанії вона стоїть на першому місці, в Македонії і Чорногорії – на другому після англійської, цією мовою говорять дві третини населення Мальти, п'ята частина населення Монако. У ряді регіонів Аргентини і Венесуели італійська поступається лише іспанській. У штатах Нью-Йорк, Нью-Джерсі і в Новій Англії цією мовою говорять нащадки емігрантів, що колись приїхали в Америку.

12 червня 2013 року у м. Канберра Посольством Італії в Австралії було організовано національний конгрес з розвитку італійської мови в контексті австралійської освіти. Крім того на конгресі були присутні вищі посадовці Австралії у сфері освіти та представники влади у сфері працевлаштування. В рамках цієї події головну увагу було зосереджено на двомовному навчанні, на розвитку стратегії посилення вивчення італійської мови та поширенні інформації про Італію. Крім того, МЗС Італії відзначає премією зарубіжних видавців і перекладачів за їх внесок у популяризацію італійської літератури, при цьому міністерство надає попередню фінансову підтримку перекладу і публікації значущого твору.

Тенденція до зростання популярності італійської мови спостерігалася у 2004 р.: кількість курсів збільшилась до 2500 у порівнянні із 2000 роком, а кількість бажаючих її вивчати на 30 тис. Ці дані були показали, що вивчення мови відбувається не лише в рамках культурних установ, але й за сприяння відповідних галузевих підприємств, де особливо помітні переваги італійського продукту: мода, дизайн, архітектура. Варто зазначити, що сьогодні в італійському парламенті лунають постійні заяви про необхідність «напрацювання стратегій із захисту та просування італійської мови в ЄС та інших міжнародних організація».

Поряд з тим не варто забувати, що кожного дня ситуація змінюється: доводиться виборювати собі місце в системі не лише європейських, але й

світових мов, адже поряд з італійською конкурують німецька, французька, іспанська та англійська європейські мови. У такому випадку місце італійської в системі світових мов залежить головним чином від сталості всієї системи. Процеси глобалізації та в той же час локалізації постійно розкачують та змінюють ситуацію.

Пропагуючи ідею «italianita», тобто поширення всього, що пов'язане з Італією, просування вивчення мови за кордоном є дієвим інструментом зовнішньої політики країни. Тому успіх поширення мови залежить та грає на користь просування системи Італії в цілому.

Італійська є найбільш популярною для вивчення в Європі після французької та німецької. Система італійської освіти у світі є ресурсом для популяризації італійської мови та культури за кордоном. Італійські навчальні заклади в усьому світі є рушійною силою ідей, проектів та ініціатив, які здійснюються у співпраці з дипломатично-консульськими представництвами в рамках зовнішньополітичних цілей Італії.

Система італійської освіти у світі включає державні школи, приватні школи, італійські секції в іноземних школах, лекційні аудиторії та курси.

Мережа італійських шкіл за кордоном охоплює весь освітній цикл - дитячий садок, початкову, першу та другу середню школу - і організована таким чином:

- 8 державних навчальних закладів типу «все включено», розташованих в Аддис-Абебі, Асмарі (тимчасово закрито), Афінах, Барселоні, Стамбулі, Мадриді, Парижі, Цюріху;
- 45 рівноправних італійських шкіл, присутніх на всіх континентах;
- 1 приватна школа в Ізмірі;
- Італійські секції в іноземних, двомовних або міжнародних школах та в європейських школах у Брюсселі, Франкфурті, Люксембурзі, Мюнхені, Варезе.

Цю мережу охоплюють ініціативи щодо італійської мови та культури за кордоном - курси, організовані організаціями сприяння, та освітні заходи,

якими керує викладацький склад міністерства - та лекції італійської мови в іноземних університетах.

Крім інститутів культури, важливе місце у поширенні культури та мови закордоном відводиться товариству Данте Аліг'єрі⁸⁸.

Інтернаціоналізація системи вищої освіти Італії є пріоритетним завданням культурної дипломатії Міністерства закордонних справ Італії і міжнародного співробітництва. Дійсно, це важіль культурного та економічного розвитку країни та ефективний інструмент зовнішньої політики.

Залучення іноземних студентів до наших вищих навчальних закладів є метою, над якою МЗС Італії працює спільно з Міністерством університетів та досліджень Італії, Асоціацією державних та приватних університетів Італії та іншими ключовими гравцями в академічному секторі. Щоб полегшити студентську мобільність, МЗС Італії щорічно призначає стипендії для іноземних студентів і через дипломатичну консульську мережу видає навчальні візи, легалізації та академічні кваліфікації.

Через дипломатичну консульську мережу та офіс IV Генерального директорату громадської та культурної дипломатії МЗС Італії підтримує італійські вищі навчальні заклади в їхній діяльності з інтернаціоналізації, сприяючи співпраці та угодам з іноземними університетами. Як доказ динамізму наших вищих навчальних закладів, платформа CINECA, присвячена міжуніверситетській співпраці, реєструє понад 15 000 угод між італійськими та іноземними університетами.

МЗС Італії є одним із засновників Асоціації Uni-Italia, яка працює з 2010 року з метою просування італійської академічної системи за кордоном і заохочення міжуніверситетської співпраці. Серед своїх заходів Uni-Italia допомагає студентам, зацікавленим у продовженні навчання в Італії, пропонуючи інформацію про італійські освітні пропозиції та підтримку в

---

⁸⁸ Società Dante Alighieri. [Sito ufficiale]. URL: <http://www.ladante.com.ua>

процедурах попереднього зарахування. Він також допомагає іноземним університетам налагодити співпрацю з італійськими університетами.

З початку своєї діяльності Uni-Italia досягла значних результатів, сприяючи зростанню кількості іноземних студентів, які навчаються в наших університетах і академіях, і підтримуючи участь італійців у найважливіших міжнародних виставках галузі, таких як, наприклад, NAFSA США. Асоціація також налагодила важливу співпрацю з аналогічними іноземними агенціями просування університетів, такими як німецька DAAD, американська ПЕ, французька Campus France, голландська Nuffic.

Відповідно до поправок до статуту, затверджених у 2022 році, Uni-Italia складається не лише з МЗС Італії, Міністерства університетів та досліджень Італії та Міністерства внутрішніх справ, але також із Асоціації державних та приватних університетів Італії та ICE-Agency. Зміцнення управління та міжнародного авторитету Uni-Italia підтверджує бажання інвестувати все більш і більш систематично в просування нашої системи вищої освіти за кордоном⁸⁹.

Підтримка інтернаціоналізації італійської книги відіграє ключову роль у просуванні італійської мови та культури у світі з боку Міністерства закордонних справ та міжнародного співробітництва. Зростаючі зусилля Farnesina щодо сприяння видавництву набувають форми чітко сформульованої стратегії, заснованої на поєднанні традиції та інновацій: фактично, до випробуваних стимулів для перекладів нещодавно додався інноваційний портал New Italian Books, цифрова вітрина італійська видавнича пропозиція трьома мовами та все більш структурована співпраця з

---

⁸⁹ Internazionalizzazione del sistema accademico italiano // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/universita/>

найпрестижнішими італійськими літературними преміями: премією Стрега, премією Кампіелло, премією Флаяно та премією Де Санктіса⁹⁰.

Отже, політика поширення італійської мови – італофонія – важлива частина італійської публічної дипломатії, це стратегія формування міжнародної італомовної спільноти та наведення мостів між Італією і тими, хто за її кордонами говорить або хоче говорити італійською. І ще раз засвідчує, що в сучасних глобалізаційних процесах стирання кордонів між державами збереження національної та культурної самобутності можливе саме через мову та культуру. Італійці активно сприяють формуванню італомовної спільноти та просуванню італійської мови і культури, пропагуючи бренд «made in Italy». А поширення італійської мови у ділових кругах дає сподівання на її успіх.

Італія поступово відходить від пандемічних потрясінь. Заголовки основних ЗМІ повертають нас до прекрасного та піднесеного – 25 березня національний День Данте «Dantedì», який було засновано італійською Радою міністрів. В італійській державі проводиться безліч заходів (включаючи онлайн), присвячених великому поетові. Дата, запропонована міністром культури Д. Франческіні, не випадкова: на думку дослідників творчості поета, саме 25 березня Аліг'єрі розпочав свій шлях, описаний у «Божественній комедії»; також це дата хрещення поета.

2022 року також відзначається 700-річчя від дня смерті поета. Понад 500 ініціатив цього року будуть організовані за підтримки Фарнезіні, італійської дипломатичної мережі та Італійських інститутів культури за кордоном, які завершаться у жовтні Тижнем італійської мови. Таке широкомасштабне святкування є символічним елементом історичної та культурної самобутності країни, а також успішним інструментом культурної дипломатії.

---

⁹⁰ Sostegno all'editoria// Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/sostegno-alleditoria/>

Такі постаті, як Данте, символізують культурну та історичну спадщину Італії, яка є основою «м'якої сили». Музеї Ватикану запусають віртуальний освітній проект під назвою «Данте в музеях Ватикану», в якому будуть висвітлені всі роботи музеїв, які тим чи іншим чином належать до постаті та творчості Данте. Святкові заходи набули міжнародного охоплення. Так, Італійський інститут культури в Пекіні у співпраці з посольством Італії в Пекіні провів конференцію «Давайте наблизимося до Данте» спільно з Центром італійських досліджень Пекінського університету зарубіжних досліджень⁹¹.

Захід завершився читанням обраних уривків із «Божественної комедії» групою студентів італійського відділення Пекінського університету іноземних мов. В Аргентині було проведено дев'ять заходів за один день, організованих посольством, консульствами та інституціями італійської культури в Аргентині. Ініціатива відкрилася з відеоінтерв'ю міністра культури Італії Д. Франческіні та його аргентинського колеги Т. Бауера та продовжилася у соціальних мережах посольства, де найвідоміші персоналії аргентинського кіно та телебачення читали уривки з Данте.

Таким чином, «Dantedi» став вдалою знахідкою як для внутрішньої, так і для зовнішньополітичної діяльності італійської держави, перетворившись на свого роду скріпу, благословлену Папою, для італійського народу. Сама по собі «Божественна комедія» – монументальне творіння, яке можна порівняти з розмахом і популярністю тільки з Біблією – одна з найвідоміших книг у світі. Однак, день Данте стає вкрай зручною та ефективною частиною культурної дипломатії Італії, здатний знову пробудити інтерес до класичної літератури загалом та до історії Італії, її основ, традиції та мови, зокрема⁹².

⁹¹ Глібова С. О. Культурна дипломатія Італії // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 23. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина II. Серія «Політичні науки». Київ, 2016. С. 89.

⁹² Глібова С. О. Культурна дипломатія Італії // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 23. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина II. Серія «Політичні науки». Київ, 2016. С. 91.

Залучення до заходів найбільш медійних та популярних особистостей у країнах усього світу, активне використання соціальних мереж як каналів дистрибуції цього контенту – цікавий кейс використання «м'якої сили» держави з боку Італії. «Культурна наддержава», запустивши цей проект, нагадала про значення італійського мистецтва для всього західного світу.

Отже, активна політика інститутів культури сприяє формуванню позитивного іміджу Італії на міжнародній арені, посилюючи позиції країни на міжнародних ринках. Формування позитивного образу відбувається шляхом пропагування належності до світової культурної спадщини, літератури, особливості італійських традицій. Поширення інформації про привабливість країни з точки зору скупчення великої кількості археологічних об'єктів, музеїв, церков має на меті привернути увагу і до туристичної сфери країни. Іншими словами можна сказати, що просування культури сприяє не лише підтриманню культури італійських спільнот за кордоном, але й направлене на отримання фінансової вигоди та підтримання іміджу привабливої економічно італійської моделі.

2.3. Культурна співпраця Італії із міжнародними організаціями та інституціями

Прийняття Італійської Республіки до ЮНЕСКО в 1947 році було важливим кроком для італійської культурної дипломатії, яка відповідала своїми діями цілям – прагнення до миру, взаєморозуміння та культурної співпраці. Якщо для Сполучених Штатів і Великобританії ЮНЕСКО була інструментом протидії Радянському Союзу, для Франції причина престижу, то для Італії це був суттєвий компонент її зовнішньої культурної політики.

Національна комісія Італії у справах ЮНЕСКО (CNIU) була заснована в 1950 році. Ця Комісія замінила Національний інститут культурних відносин з Естером, організація, створена фашизмом для координації культурних

відносин в націоналістичних цілях. Комісія гарантувала зв'язок з міжнародною організацією, підготувала італійську акцію в Генеральній конференції ЮНЕСКО та сприяла реалізації резолюції асамблеї. Як не дивно, допуск до ЮНЕСКО стало можливим завдяки існуванню IRCE, однієї з небагатьох культурних установ, які все ще існували після кінця Другої світової війни. Представники ЮНЕСКО звернулися до комісара IRCE філософа-антифашиста Карло Антоні, щоб запросити Італію, тепер демократичну країну з сильною культурною традицією, стати членом організації. Цією можливістю швидко скористався Антоні, який був переконаний, що найкращою зовнішньою культурною політикою для Італії є не мати зовнішньої культурної політики⁹³.

Національна комісія Італії у справах ЮНЕСКО діє через такі органи:

Асамблея, яка встановлює загальні стратегії Комісії щодо програм і цілей ЮНЕСКО та загальних інтересів національної політики в галузі освіти, науки, культури та комунікації;

Керівна рада, яка є керівним органом Комісії та реалізує стратегічні напрямки, встановлені Асамблеєю.

Виконуючи свій мандат, Комісія:

- сприяє реалізації програм і діяльності ЮНЕСКО в Італії;
- прагне залучити до роботи ЮНЕСКО людей і організації, що працюють у культурній, науковій та освітній сферах;
- просуває ідеали ЮНЕСКО, організовуючи конференції та навчальні курси та надаючи спонсорську підтримку ініціативам, що відповідають програмам організації;
- надає висновки та рекомендації уряду та державним адміністраціям;

---

⁹³ UNESCO / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooperaculturale/unesco/>

- формулює пропозиції щодо вибору членів італійських делегацій на Генеральній конференції ЮНЕСКО та на інших зустрічах чи заходах, які сприяють ЮНЕСКО;
- захищає назву, аббревіатуру, емблему та імена доменів в Інтернеті ЮНЕСКО та її конкретних програм і контролює їх використання;
- надає висновки Міністру закордонних справ щодо освітніх, наукових і культурних аспектів проектів, які будуть реалізовані у сфері співробітництва в галузі розвитку⁹⁴.

Склад, завдання та функціонування Національної комісії Італії у справах ЮНЕСКО регулюються міністерським указом №. 4195 від 24 травня 2007 року.

Після допуску до ЮНЕСКО Італія відразу захотіла зіграти важливу роль, виходячи з прагматичних цілей. Представники Італії запропонували ЮНЕСКО відмовитися від амбітних та ідеологічних проектів, подібних до ідеї «наукового гуманізму», запропонованого її першим секретарем Джуліаном Хакслі. На думку Італії, ЮНЕСКО має уникати небезпек бюрократії і утопії, тому що вони можуть спричинити майбутні розбіжності в організації.

Важлива роль Італії в ЮНЕСКО була доведена призначенням Вітторіно Веронезе генеральним директором з 1958 по 1961 рік. Наприкінці 1960-х і в 1970-х роках Італія нарешті відновила культурні зв'язки із країнами радянського блоку, водночас вона відігравала миротворчу роль в організації, де західні країни втратили гегемонію на користь формально позаблокових, але справді прорадянських країн⁹⁵.

На сучасному етапі надзвичайно важливим є фінансове зобов'язання Італії перед Організацією: Італія є одним із головних донорів ЮНЕСКО,

⁹⁴UNESCO / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooperaculturale/unesco/>

⁹⁵ Medici L. Italy's Cultural Diplomacy: From Propaganda to Cultural Cooperation // Świat Idei i Polityki. 2019, tom 18. P. 36-37. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/siip/18/siip1802.pdf>

підтримуючи її діяльність обов'язковими та добровільними внесками. На інституційному рівні наша країна є дуже активним членом організації: у 2019 році Італія була переобрана на шостий поспіль чотирирічний термін у Виконавчій раді і наразі входить до складу різних комітетів і комісій.

Провідна роль Італії не впливає лише з актуальності її художньої, культурної спадщини, а й від «людського капіталу» дуже високого рівня. Близько 70 італійських чиновників працюють в ЮНЕСКО, якість і відданість яких одностайно визнані. На додаток до внутрішнього персоналу існує широка мережа експертів - техніків, майстрів, інженерів, науковців, археологів, реставраторів - які пропонують свій досвід для польових втручань, для підготовки технічних досьє та для навчання експертів з інших питань. сіл. У сфері реставрації, наприклад, у якій вона відіграє передову роль на глобальному рівні, Італія здійснила численні проекти через ЮНЕСКО для відновлення та реставрації археологічних та історико-мистецьких пам'яток, що занепадають у басейні Середземного моря, в Ірак, Афганістан, Африка та Південно-Східна Азія.

Італія також бере активну участь у поверненні незаконно викрадених культурних цінностей і створила робочу групу Unite4Heritage для захисту культурної спадщини в разі кризи чи збройного конфлікту. Цільова група, також відома під назвою «Блакитні шоломи культури», буде надана ЮНЕСКО та міжнародній спільноті відповідно до процедур, які будуть визначені⁹⁶.

Варто відзначити, що Регіональне бюро ЮНЕСКО з питань науки і культури в Європі (BRESCE), розташоване у Венеції, в історичному Палаццо Зорці, є єдиним територіальним бюро ЮНЕСКО зі спеціальним мандатом сприяти науковому та культурному співробітництву, дослідженням і навчанню в Європі, зокрема в південно-східний район.

Бюро в основному активно працює в таких сферах: технічна допомога для комплексного управління культурними та природними ресурсами,

---

⁹⁶ UNESCO / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooperaculturale/unesco/>

приділяючи особливу увагу територіям, визначеним ЮНЕСКО (об'єкти всесвітньої спадщини, біосферні заповідники, геопарки); охорона матеріальної та нематеріальної культурної спадщини; боротьба з незаконним обігом культурних цінностей; інтеграція культури в плани сталого розвитку; сприяння різноманітності форм культурного самовираження, управління водними ресурсами; зниження екологічних та антропогенних ризиків; наукова дипломатія. Діяльність BRESCE також спрямована на досягнення цілей Порядку денного ООН зі сталого розвитку до 2030 року.

Також у Італії у Трієсті розташований Міжнародний центр теоретичної фізики та Всесвітня академія наук, які є осередками Наукового центра ЮНЕСКО. Міжнародний центр теоретичної фізики (ICTP) працює над сприянням науковим дослідженням і розвитку потенціалу в країнах, що розвиваються; підтримує роль жінок у науці та кар'єрі вчених із країн із низьким рівнем доходу.

Також у італійському Трієсті розташована Всесвітня академія наук для країн, що розвиваються (TWAS) ЮНЕСКО, яка підтримує науковий прогрес країн, що розвиваються, прагнучи, зокрема, сприяти розробці та реалізації стратегій подолання надзвичайних ситуацій, таких як голод, хвороби та бідність, через плани та структури для сталого розвитку⁹⁷.

На активну співпрацю Італії та ЮНЕСКО вказує і те, що в італійській Перуджі знаходиться Секретаріат Програми ЮНЕСКО з оцінки водних ресурсів у світі (WWAP), заснований у 2000 році, який є міжнародним центром передового досвіду ЮНЕСКО та відповідає за оцінку стану та управління ресурсами прісної води у світі. Він координує роботу численних установ ООН і партнерів у щорічному випуску Доповіді про розвиток водних ресурсів світу (WWDR). Завдяки цій оціночній роботі WWAP надає

---

⁹⁷ UNESCO / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooperaculturale/unesco/>

менеджерам водних ресурсів і політикам корисну інформацію для розробки сталої водної політики та поширює знання про нові проблеми⁹⁸.

Під час дев'ятої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, що проходила в Нью-Делі в 1956 році, була прийнята резолюція про створення Міжнародного центру з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей. Цей Центр є міжурядовим органом, членами якого є держави-члени ЮНЕСКО. Відповідно до угоди, укладеної з італійським урядом у 1957 році, Центр було засновано в Римі в 1959 році. Це місце не випадково стало доказом національної досконалості в галузі збереження та реставрації культурної спадщини, що вже засвідчено двадцятирічною діяльністю Центрального інституту реставрації (заснованого в Римі в 1939 р.) і через кілька років підтверджено підписанням у Венеції в 1964 р. Міжнародної хартії реставрації,

Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей відіграє роль дорадчого органу Конвенції ЮНЕСКО про всесвітню спадщину (1972), а також тісно співпрацює з іншими міжнародними організаціями, університетами та науковими інститутами різних держав-членів. Для Італії особливе значення має співпраця з Вищим інститутом консервації та реставрації⁹⁹.

Робота організації зосереджена на виявленні найбільш підходящих методів запобігання та стримування, наскільки це можливо, погіршення спадщини внаслідок повільного занепаду або швидких чи раптових змін, спричинених стихійними лихами та збройними конфліктами. Розробка цих методів і їх поширення в глобальному масштабі здійснюються через велику роботу з навчання, інформації, досліджень, співпраці та підвищення обізнаності.

---

⁹⁸ Там само.

⁹⁹ ICCROM – Centro Internazionale di Studi per la Conservazione e il Restauro dei Beni Culturali / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooperaculturale/iccrom/>

– Навчання: Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей організовує професійні навчальні курси та заходи по всьому світу, надаючи інноваційні навчальні програми, передові інструменти та матеріали, тренерів із підтвердженою компетентністю та досвідом¹⁰⁰.

– Довідка: Центр має одну з найбагатших консерваційних бібліотек у світі та величезну колекцію фотографій світової культурної спадщини. Інформацію про свою наукову та освітню діяльність поширює через видання, веб-сайт та соціальні мережі.

– Дослідження: Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей керує дослідницькими програмами інституцій, які займаються збереженням, і координує обмін знаннями та досвідом, надаючи можливості для міждисциплінарних дискусій і стимулюючих і спільних зустрічей для різних професіоналів у секторі спадщини.

– Співпраця: Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей пропонує технічні консультації та візити на місця, а також сприяє співпраці в міжрегіональному та міжнародному масштабах у сфері збереження та реставрації, в тому числі на основі ширшої дипломатичної співпраці між різними країнами.

– Підвищення обізнаності: Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей працює над підвищенням обізнаності міжнародних організацій, урядів і громад щодо збереження та відновлення культурної спадщини; сприяє все більшій участі громад в управлінні та збереженні спадщини відповідно до цілей екологічної,

---

¹⁰⁰ ICCROM – Centro Internazionale di Studi per la Conservazione e il Restauro dei Beni Culturali / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooperaculturale/iccrom>

соціальної та економічної стійкості; прагне зробити внесок у створення більш інклюзивного, стабільного та справедливого суспільства¹⁰¹.

Останніми роками міжнародне співтовариство під егідою ЮНЕСКО стає дедалі важливішим для захисту культурної спадщини в кризових ситуаціях через стихійні лиха чи збройні конфлікти та для боротьби з незаконним обігом культурних цінностей, також відповідно до деяких резолюцій, схвалено Радою Безпеки ООН (2199 та 2253 від 2015 року, 2347 від 2017 року). Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей бере участь у численних ініціативах у цьому секторі, таких як програми «ProCultHer» (Захист культурної спадщини від наслідків катастроф) і «Перша допомога культурній спадщині під час конфлікту».

Програми Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей також повністю відповідають цілям Порядку денного сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй на період до 2030 року, які приділяють особливу увагу африканському континенту¹⁰².

Слід підкреслити, що у квітні 2022 року стало відомо, що Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей надасть фінансову підтримку для оцінки масштабу післявоєнного відновлення України. Додатково будуть проведені тренінги щодо першої допомоги культурній спадщині в надзвичайних ситуаціях та під час військових конфліктів й консультації щодо консервації та реставрації матеріалів¹⁰³.

---

¹⁰¹ ICCROM – Centro Internazionale di Studi per la Conservazione e il Restauro dei Beni Culturali / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooperculturale/iccrom/>

¹⁰² Там само.

¹⁰³ Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей допомагатиме Україні рятувати культурну спадщину / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mizhнародnij-centr-z-doslidzhennya-zberezheniya-ta-restavracyiyi-kulturnih-cinnostej-dopomagatime-ukrayini-ryatuvati-kulturnu-spadshchinu>

Італія розглядає збереження та розвиток європейської культури та формування спільної європейської ідентичності як основу стратегії культурної політики РЄ. Її діяльність в РЄ спрямована на сприяння міжкультурного діалогу, розвитку спільних цінностей та покращення якості життя. Пропагуючи власну культуру, Італія звертає увагу на свої передові позиції, в тому числі, у сфері інформаційних технологій, тому Італія активно долучилась до розробки європейської інформаційної системи HEREIN, яка є робочим інструментом, що надається в розпорядження урядів, професіоналів та громадськості. Ця система пропонує набір послуг з використанням комп'ютерних технологій таких, як база даних щодо політики з питань культурної спадщини в Європі тезаурус – портал, що надає доступ до національних веб-сайтів, а також інтерактивні послуги, такі, як форуми або віртуальні виставки. В цій мережі, крім Італії, сьогодні перебувають 35 країн¹⁰⁴.

Важливим проектом РЄ для зовнішньої культурної політики Італії є «Культурні шляхи», мета якого полягає в тому, щоб знайомити європейців з їхньою культурною самобутністю через високоякісний культурний туризм на основі формування відчуття духовної близькості й спільності минулого, всупереч існуючим у Європі кордонам. Європейський інститут культурних шляхів, що розташований у Люксембурзі, надає допомогу, забезпечуючи технічне сприяння реалізації культурних шляхів¹⁰⁵.

Сприяючи розвитку цих ініціатив, Італія звичайно прагнула отримати не лише позитивні економічні, але й довготривалі ідеологічні, а від них і політичні дивіденти. Адже маршрути не лише сприяють відродженню культурної традиції, але й стимулюють культурний туризм, що сприяє розвитку економіки малих міст та містечок. РЄ обирає маршрути, які відповідають її критеріям: повага до прав людини, демократія, культурне

---

¹⁰⁴Council of Europe / ERICarts: "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe". Italy profile. – 18th edition. 2016. URL: <http://www.culturalpolicies.net>

¹⁰⁵ Council of Europe / ERICarts: "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe". Italy profile. – 18th edition. 2016. URL: <http://www.culturalpolicies.net>

розмаїття та ідентичність європейських країн, діалог, взаємний обмін і збагачення через кордони й століття. Серед італійських маршрутів культурного туризму можна виділити «Шовковий шлях і текстильне виробництво», «Пам'ятки епохи барокко», «Сільські поселення», «Відомі монастирі», «Дороги вікінгів», «Ганзейський шлях», «Віа Фарнеджіна»¹⁰⁶.

Вдаючись до посилення «м'якої сили», Італією було запропоновано ряд унікальних італійських маршрутів, крім традиційних, по історичних та культурних містах, серед них можна назвати маршрут «Європейськими кладовищами» – значна частина якого пролягає саме через італійські міста: Парму, Болонью, Сієну, Рим, Геную, Флоренцію, Кальярі¹⁰⁷; «Термальні курорти» регіону Венето¹⁰⁸. На допомогу їх організації РЄ координує співпрацю з державними і приватними організаціями. У 2012 р. на виставці шоколаду «Єврошоколад», Раді Європи було запропоновано розробити «Шоколадний Шлях» або «Шлях Шоколаду» з подорожжю по семи країнам Європейського Союзу: Італії, Австрії, Іспанії, Франції, Бельгії, Люксембургу, Сполученому Королівству Великобританії. Цей маршрут був представлений декількома італійськими Торгово-промисловими палатами і союзом торгових палат¹⁰⁹.

Італія активно долучилась до започаткованої у 1995р. Європейської молодіжної кампанії проти расизму, антисемітизму, ксенофобії і нетерпимості «Усі різні – усі рівні». Кампанія була проявом конкретних дій Ради Європи у сфері освіти, які розпочались після саміту у Відні (1993)¹¹⁰. Політичні дискусії виявили різні підходи до ролі міжкультурного діалогу у врегулюванні конфліктів. В 2000 р. Комісаріат з прав людини Ради Європи

¹⁰⁶ Cultural Routes of the Council of Europe. URL: <http://culture-routes.net/cultural-routes>

¹⁰⁷ Маршрут Ради Європи по «Європейським кладовищам». URL: <http://culture-routes.net/routes/the-european-cemeteries-route>

¹⁰⁸ Маршрут Ради Європи «Термальні курорти». URL: <http://culture-routes.net/routes/european-route-of-historical-thermal-towns>

¹⁰⁹ Шоколадні маршрути. URL: <http://italia-ru.com/news/shokoladni-put-novyi-evropeiskii-kulturnyi-marshrut-sovetaevropy-77085>

¹¹⁰ Council of Europe / ERICarts: "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe". Italy profile. – 18th edition. 2016. URL: <http://www.culturalpolicies.net>

запровадив практику регулярних зустрічей світських організацій і представників трьох 198 традиційних монотеїстичних релігій Європи для спільної роботи із практичної реалізації ідеї співіснування різних цивілізацій¹¹¹. Розуміючи значення міжкультурного та міжрелігійного співробітництва для процвітання суспільства, Італія докладала всіх зусиль для того, щоб перша зустріч пройшла саме в італійських Сіракузах у грудні 2000 р. Як приймаюча країна під час Другого міжкультурного форуму у Троїні на Сицилії 2004 р., Італія сприяла визначенню базових цінностей – терпимості, визнання загального характеру прав людини, необхідних для політично виправданого міжкультурного діалогу¹¹².

На Третньому саміті голів держав і урядів країн РЄ 2005 р. у Варшаві було визначено та офіційно оформлено міжкультурний діалог (разом з його релігійним різновидом, що сталося вперше) як засіб взаємопізнання, порозуміння, примирення, толерантності, запобігання конфліктам і забезпечення соціальної інтеграції та злагоди. Безпосередньо це було втілено в «Декларації Фаро про стратегію Ради Європи з розвитку міжкультурного діалогу», ухваленої міністрами культури країн РЄ 27-28 жовтня 2005 р., в якій запропоновано підготувати «Білу книгу» з міжкультурного діалогу¹¹³.

В грудні 2008 р. пройшла конференція міністрів культури країн-членів РЄ «Міжкультурний діалог – основа стійкого розвитку й миру в Європі й сусідніх регіонах», де й була прийнята «Біла книга»¹¹⁴. Долучаючись до спільних проектів в рамках організації, Італія активно використовує майданчик для просування та захисту власних інтересів та цінностей і на

---

¹¹¹ Губань Р. Правова політика Ради Європи щодо міжкультурного діалогу // Юридичний журнал. 2009. № 6. С. 97.

¹¹² Core Values for Intercultural Dialogue: Towards a Europe of all Citizens. 2nd Intercultural Forum (Troina, Sicily, Italy, 15 - 17 November 2004). URL: <http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Events/2004-11-interculturel/>

¹¹³ Draft Faro Declaration on the Council of Europe's Strategy for Developing Intercultural Dialogue. 27-28 October 2005 Faro, Portugal. URL:

https://www.coe.int/t/dg4/CulturalConvention/Source/DGIV-DC-FARO_2005_8EN.pdf

¹¹⁴ White Paper on Intercultural Dialogue "Living Together As Equals in Dignity". Strasbourg, 7 May 2008. URL: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

Африканському континенті. Кожного дня місцевій владі Італії доводиться вирішувати сотні проблем, що виникають на ґрунті взаємодії різних культур та цивілізацій. Звертаючи увагу на той факт, що Італія, можливо, найбільше зазнає складнощів, пов'язаних з великою кількістю мігрантів, що проходять її територією, коментарі країни до цього документа були досить вагомими¹¹⁵.

На основі викладеного у другому розділі, автор може зробити наступні висновки:

По-перше, ключові напрямки культурної дипломатії Італії реалізуються і координуються в рамках МЗС Італії та започаткованих при ньому інститутів та органів, таких як Генеральна дирекція з просування концепції «Система – Країна», Національна комісія з поширення італійської культури за кордоном та італійські інститути культури, а також за допомогою некомерційних організацій (Товариство Данте Аліг'єрі). Ці інститути займаються організацією різних культурних заходів, присвячених мистецтву, італійській мові, музиці, кіно, моді, літературі, дизайну, сприяють просуванню науки, культури та мови у світі, зміцненню міжкультурного діалогу тощо. Активна діяльність даних інститутів та організацій забезпечує досягнення основних прямих та опосередкованих завдань культурної дипломатії: розвитку співробітництва, культурного обміну та економічних зв'язків з іншими державами.

По-друге, Італія активно сприяє формуванню італомовної спільноти та просуванню італійської мови і культури, пропагуючи бренд «made in Italy». Політика поширення італійської мови – італофонія – важлива частина італійської культурної дипломатії. Освітні та мовні програми та програми академічного та наукового обміну також є важливими інструментами культурної дипломатії Італії.

---

¹¹⁵Глібова С.О. Зовнішня культурна політика Італійської Республіки. Дис. канд. полит. наук: 23.00.04; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОН України. Київ, 2017. С. 198.

По-третє, Італія активно співпрацює у сфері культури із міжнародними організаціями та інституціями. Зокрема, важливим напрямом для італійських дипломатів є співробітництво із ЮНЕСКО, прийняття до якої в 1947 році було важливим кроком для італійської культурної дипломатії. Італія здійснила численні проекти через ЮНЕСКО для відновлення та реставрації археологічних та історико-мистецьких пам'яток, що занепадають. Діяльність Італії в РЄ спрямована на сприяння міжкультурного діалогу, розвитку спільних цінностей та покращення якості життя. Пропагуючи власну культуру, Італія звертає увагу на свої передові позиції, в тому числі, у сфері інформаційних технологій.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІТАЛІЇ

3.1. Європейський напрям культурної дипломатії Італії

Поширення та популяризація національної мови та культури Італії зводиться до того, щоб зацікавити світову громадськість своїм культурним надбанням та досягненнями в області науки та мистецтва. Як вважають самі італійці, цей аспект забезпечує всебічне та успішне співробітництво з різними країнами. Європейський напрям є важливим для культурно дипломатії Італії. Італія використовує культурну дипломатію як інструмент покращення економічної співпраці, а більша частка економічних партнерів Італії припадає саме на країни Європи. І мова йде не лише про держави-члени ЄС, а на всі країни Європейського континенту.

Вагомим напрямом культурної дипломатії є країни-члени ЄС. У країнах Європейського союзу, зокрема у тих, з якими Італія здійснює тісне співробітництво у сфері економіки, діють, окрім посольств та консульств, Товариство Данте Аліг'єрі та понад 40 італійських інститутів культури. Наприклад, на території Німеччини, найважливішого партнера Італійської Республіки, здійснюють свою діяльність 21 представництво Товариства імені Данте Аліг'єрі¹ та п'ять інститутів культури, які сприяють просуванню та поширенню італійської мови та культури в Німеччині за допомогою організації культурних заходів та мовних курсів².

Італійські університети також привабливі для європейців: 25% іноземних студентів, які навчаються в Італії, є громадянами Європейського союзу.

---

¹ Le nostre sedi. Germania // Società Dante Alighieri [Sito ufficiale]. URL : <https://ladante.it/le-nostresedi.html#50.8861940/11.3894494/6/cats/103/search/germania>

² Istituto Italiano di Cultura. Berlino // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : https://iicberlino.esteri.it/iic_berlino/it/istituto/chi_siamo/

У 2008 р. Італія виступила однією з шести країн ЄС з протестом проти публікацій заяв про прийом на роботу до інститутів ЄС лише трьома мовами – англійською, французькою, німецькою. У ЗМІ лунали заяви про те, що багатомовність союзу забезпечується статутними договорами спільноти, а надання преференцій певним мовам призводить до дискримінації громадян інших європейських країн, які, не володіючи певним рівнем знань, мають проблеми при прийнятті на роботу. Такі протести були почуті, і з 2011 р. конкурсні іспити проходять всіма 23 мовами ЄС³.

Одним із головних аспектів співпраці між країнами ЄС є численні культурні програми, в яких приймає участь Італія. Більше того, Італія стала куратором багатьох проектів, спрямованих на об'єднання Європи з метою створення спільної культурної ідентичності. Прикладом може бути програма Євросоюзу «Культура 2000»⁴, в рамках якої було розроблено проект «Зображуючи Музику» (*Dipingere la musica*), куратором якої стала Асоціація просування культурних ініціатив міста Кремона (Італія)⁵. В рамках цього проекту було проведено безліч виставок більш ніж у 20 містах та конференцій, присвячених шедеврам живопису. Крім цього, Італія курирувала і інші проекти, такі як «Рух Танцю 2000» («*Movimento di danza*»), «Світ жінок-письменників» («*WWW – Women writers' world*»), «100 будівель від 100 європейських архітекторів ХХ століття» та інші, тим самим охоплюючи всі галузі культури.

Слід відзначити і про італійські ініціативи щодо розвитку програми ЄС «Культура 2007–2013»⁶, одним із основних завдань якої була підтримка міжкультурного діалогу. Ця програма для поширення інформації

³ Глібова С.О. Зовнішня культурна політика Італійської Республіки. Дис. канд. політ. наук: 23.00.04; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОН України. Київ, 2017. С. 145.

⁴ Culture 2000 programme. URL : https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programmes/culture2000_en

⁵ Il primo bando di «Cultura 2000»: progetti selezionati con capofila italiani // *Notiziario*. 2001. Edizione 62–64. P. 5

⁶ Culture programme (2007–2013) // European Commission [Official website]. URL : https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/preivous-programme/culture_en

використовувала різні соціальні мережі та блоги. Однією з ініціатив у рамках програми став проект «Blog the Theatre», який полягав у відображенні думок молоді шляхом театральних вистав. Куратором проекту була італійська культурна Асоціація Театру Гарібальді (Associazione Culturale Teatro Garibaldi) у співробітництві з Польщею, Угорщиною, Австрією та Румунією.

Також можна відзначити таку програму, як «Культурна столиця Європи», яка є найтривалішим проектом Європейського союзу. Суть цього проекту – щорічний вибір будь-якого європейського міста, яке вважатиметься центром культурного життя Європи, здатним згуртувати громадян ЄС. В рамках цієї програми Італія є одним із лідерів за виграними заявками (чотири міста від країни). Ще одним цікавим проектом, реалізованим у рамках даної програми, став проект під назвою «Європейська культура очима іноземця» (SETSE - Seeing European Culture Through and Stranger's Eyes), одним із учасників якого є Італія. У проекті було реалізовано фото-дослідження культури країн Європи у таких аспектах як: сім'я та їжа. У ході проекту було організовано фотовиставку та проведено дві міжнародні конференції, які були присвячені естетичним та соціальним аспектам проведеного дослідження⁷.

Варто зазначити, що це далеко не всі культурні програми ЄС, яких Італійська Республіка бере участь та реалізує свої ініціативи та проекти. Однак, навіть судячи з перелічених програм можна зробити висновок, що Італія веде активне та успішне співробітництво з країнами ЄС у галузі культури. Однак, варто підкреслити, що особливо активною є культурна дипломатія Італії в окремих країнах-членах ЄС, як-то Німеччина, Франція, Іспанія.

Культура є «торговою маркою» Італії, відмінною рисою гордості у світі та важливим інструментом зовнішньої політики цієї держави. У цьому контексті очевидна ключова роль, яку культура також відіграє у

---

⁷ Culture programme (2007–2013) // European Commission [Official website]. URL : https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programme/culture_en

двосторонніх німецько-італійських відносинах. Посольство Італії в Берліні регулярно бере участь у діяльності з популяризації італійської культури та мови, національної музичної, мистецької, театральної, кінематографічної та дизайнерської спадщини. Основним нормативно-правовим документом є Рамкова угода про культурне співробітництво між Італією та Німеччиною, підписана в Бонні 8 лютого 1956 року.

У цьому контексті Посольство забезпечує, зокрема:

- координація Італійських культурних інститутів у Німеччині, з якими вона щорічно визначає керівні принципи культурного програмування;
- сприяння, за згодою з консульською мережею Італії в Німеччині, викладання італійської мови в німецьких школах і університетах;
- сприяння, у співпраці з Офісом наукового аташе, зв'язку між різними державними культурними установами, що діють у двох країнах, особливо з Міністерством культури та Міністерством освіти та заслуг;
- підтримка культурного співробітництва та обміну відносинами з іншими італійськими культурними закладами, які знаходяться в Німеччині, такими як, наприклад, мережа викладачів у головних німецьких університетах та італійські секції в німецьких та міжнародних навчальних закладах;
- безперервність двосторонніх відносин між культурними та освітніми установами, як державними, так і приватними, німецькими та італійськими.

Комітети «Товариства Данте Аліг'єрі», асоціації італійсько-німецької дружби, об'єднані у VDIG, і двомовні школи також роблять свій внесок у мовну та культурну діяльність.

Культурну угоду між Італією та Францією було укладено між Президентом Італійської Республіки та Президентом Французької Республіки 4 листопада 1949 року в Парижі. Сьогодні у Франції діють чотири Італійські культурні інститути – у Парижі, Ліоні, Марселі та Страсбурзі.

Так, Італійський культурний інститут у Парижі є органом Міністерства закордонних справ і міжнародного співробітництва Італії, який відповідає за поширення та просування італійської мови та культури. Серед його основних завдань: організація культурних ініціатив, присвячених Італії, її культурне, мистецьке та наукове життя, курси італійської мови та культури, які проводять кваліфіковані викладачі італійської рідної мови. Інститут також пропонує дві щорічні іспитові сесії для отримання сертифікату з італійської мови як іноземної, виданого університетами для іноземців Перуджі та Сієни⁸.

Італійський культурний інститут у Парижі містить бібліотеку Італо Кальвіно, найбільшу італійську бібліотеку у Франції, доступну для громадськості для консультацій і прокату книг, відеокасет, DVD-дисків та італійських журналів і газет. З 2004 року Інститут публікує *Cahiers de l'Œuvre de Galliffet*, серію досліджень і текстів про італійську літературу.

Розповсюдження італійської мови та культури в Іспанії під егідою дипломатично-консульської мережі, окрім посольства Італії в Іспанії, також довірено іншим суб'єктам: головним чином Інститутам культури Мадрида та Барселони через їхні курси та різноманітну діяльність. Поруч із цими Інститутам культури розташовані два італійські державні навчальні інститути (Мадрид і Барселона), комітети Товариства Данте Аліг'єрі та різноманітні приватні навчальні центри.

Серед зазвичай організованих інституційних заходів виділяється Тиждень італійської мови, цикли конференцій, кінофестивалів, з'їздів, ярмарків і зустрічей, в яких активно співпрацюють численні престижні іспанські культурні та університетські установи. Через надання грантів також стимулюється діяльність з перекладу італійських літературних творів іспанською та каталонською мовами. Заклики щодо перекладів публікуються щорічно на веб-сайтах Італійських культурних інститутів Мадрида та Барселони.

---

⁸ Istituto Italiano di Cultura di Parigi. URL: <https://iicparigi.esteri.it/it/>

Італійський уряд пропонує стипендії іноземним громадянам для сприяння міжнародному культурному співробітництву та поширенню знань італійської мови, культури та науки, а також сприяє проєкції економічного та технологічного сектору Італії на решту світу.

Двостороннє співробітництво між Італією та Іспанією для популяризації та викладання італійської мови та культури визначено Меморандумом про взаєморозуміння 2010 року, підписаним у Мадриді заступником міністра освіти, університету та досліджень Італії та заступником міністра освіти Іспанії. Меморандум є реалізацією основних положень XX Протоколу про культурну та наукову співпрацю між двома країнами, підписаного у 2009 році під час двостороннього саміту в Ла-Маддалені. У ньому зокрема згадується низка закладів середньої освіти в Італії, де буде забезпечено викладання іспанської мови, а також обмін асистентами мовників між двома країнами, як відчутний внесок у якість курсів⁹.

Італія реалізує активну культурну дипломатію на Балканах. Так, навіть у роки, позначені відчутним спадом політичних інтересів Італії в Сербії, діяльність культурної дипломатії Італійським культурним інститутом у Белграді дозволила Італії провести важливі заходи, які підтвердили вагому роль просування культури як одного з найефективніших інструментів італійської м'якої сили на Західних Балканах.

Роль Інституту полягає в популяризації італійської культурної спадщини. За останні кілька років програмування, орієнтоване на діалог і двосторонню співпрацю, дозволило побудувати відносини довіри та співпраці між сербськими та італійськими установами в галузі культури. Для концертів, для деяких художніх виставок і для великих подій дихання, Інститут використовує співпрацю великих академічних, мистецьких і місцеві музеї, такі як Академія наук і мистецтв, Національний музей, Музей мистецтв

---

⁹ Cooperazione culturale / L'Ambasciata d'Italia nel Regno di Spagna. URL: https://ambmadrid.esteri.it/ambasciata_madrid/it/ambasciata/

прикладного, Музей сучасного мистецтва, Белградський культурний центр і багатофункціональний Sava Centar. Інститут також співпрацює з Національним театром, Teatro del Белградська драма, Бітеф-театром і основними культурними установами сербської столиці, таких як Фондація Колараца та, загалом, з численними установами, залежними від Міністерства сербської культури та муніципалітетом Белграда.

Італійський культурний інститут організовує культурні заходи переважно завдяки додатковим надходженням від курсів італійської мови. З 2017 року мережа Інституту користується ресурсами «Vivere all'Italiana» 2017-20, який просувається та підтримується МЗС Італії та всією дипломатично-консульською мережею в співпраці з інституційними та приватними партнерами для організації заходів та ініціатив, рекламних заходів, спрямованих на зміцнення та посилення – за допомогою комплексного підходу – італійського економічного, наукового, культурного та мовного компонентів з метою просувати всієї системи країни. Таким чином, ці кошти дозволили розширити значною мірою культурну пропозицію, дотримуючись напрямків просування, визначених МЗС¹⁰.

Культура і, перш за все, італійська мова, відіграли дуже сильну роль у прихильному ставленні Албанії до нашої країни, починаючи з років комуністичного режиму Енвера Ходжі, коли італійське телебачення було для багатьох албанців єдиним вікном у світ.

Однак, сьогодні, події, пов'язані з контактом албанців з італійською культурою, вказують на зменшення ролі, яку досі відігравала Італія в цій галузі. Італійський науковець Д. Д'Урсо відзначає, що «скорочення викладання та вивчення італійської мови в Албанії пов'язане з дефіцитом економічних перспектив, які може запропонувати Італія, обставина, що робить італійську мову менш корисною для тих, хто шукає роботу за межами

---

¹⁰ D'Urso D. La proiezione politica, economica e culturale dell'Italia in Albania, Serbia e Bosnia-Erzegovina: Tra interesse nazionale ed interesse europeo. Rapporto di ricerca 2020. URL: https://www.cespi.it/sites/default/files/documenti/paper_proiezione_politica_economica_d_urso.pdf

албанських кордонів, на відміну від інших мов, перш за все німецької. Водночас з італійської сторони потрібна краща організаційна ясність, враховуючи, наприклад, «конкуренцію» між Італійським інститутом культури і товариством Данте Аліг'єрі у проведенні курсів італійської мови, що створює накладання та розпорошення ресурсів е-стратегії»¹¹.

Завдання Італійського культурного інституту в Тирані полягає в тому, щоб запропонувати різні культурні пропозиції албанцям, поширювати культуру і мову в умовах скорочення італійських вчених. Місцеві університети пристосовуються до цієї тенденції: у Скутарі закривається кафедра італійських студій, тоді як у Тирані кількість студентів за кілька років зменшилась зі 150 до 30. Єдиний університет, який зробив обов'язковим викладання італійської мови є Поліський університет, приватний факультет, орієнтований на архітектуру, мистецтво та дизайн та дуже зосереджений на Італії. На думку респондентів, шлях вперед

Італійцям сьогодні необхідно працювати зі студентами університетів, пропонуючи навчальні курси, наприклад у сфері театру та образотворчого мистецтва та з програмою мистецьких резиденцій, працюючи більше на зв'язок з місцевими інституціями, які, однак, іноді виявляють певний ступінь апатії у здійсненні спільних освітніх проектів. У цьому сенсі позитивним прикладом є проект «Іллірія», спрямований на просування викладання італійської мови, як першої іноземної мови.

Останній меморандум про взаєморозуміння був підписаний у 2012 році і передбачав, що Албанія буде віддано сприяти та поширювати викладання італійської мови на доуніверситетському рівні. Порівняно з попереднім Меморандумом 2006 року, Меморандум 2012 року збільшив розширення поля застосування угоди на всій національній території Албанії та розповсюдження Програми також у місцевих технічно-професійних школах з

---

¹¹ D'Urso D. La proiezione politica, economica e culturale dell'Italia in Albania, Serbia e Bosnia-Erzegovina: Tra interesse nazionale ed interesse europeo. Rapporto di ricerca 2020. URL: https://www.cespi.it/sites/default/files/documenti/paper_proiezione_politica_economica_d_urso.pdf

модулями італійської мови з огляду на розгалужену присутність італійських компаній в Албанії та відповідну необхідність пошуку кваліфікованих людських ресурсів на місці. В даний час викладання італійської мови ведеться в 19 районах, у 38 основних школах і 24 гімназіях і охоплює близько 17 тис. учнів¹².

Втім слід відзначити, що інтерес албанських студентів до італійських університетів залишається високим, про що свідчить успіх ярмарку, який щороку організовує МЗС Італії в Албанії.

Той факт, що Інститут культури ніколи не відкривався в Боснії та Герцеговині через витрати та невеликий розмір країни, не завадив посольству Італії створити стратегію культурного просування, яке, особливо з 2016 року, набуло чіткої політичної функції¹³.

В 2015 році набула чинності двостороння угода про співпрацю в культурній сфері (підписана в 2004 році у Мостарі), яка виділила велику кількість коштів МЗС Італії для культурної співпраці (більшу, ніж зазвичай доступна для посольства). Крім того, при МЗС Італії було створено надзвичайний Фонд комплексного сприяння, який має надавати зацікавленим закладам додаткові кошти на культурну промоцію. До цього фонд залучає як посольства, так і культурні інститути (через презентацію плану з пропозиціями, які оцінює DGSP). Саме тому за останні п'ять років були створені дуже сприятливі умови для розвитку італійської культурної діяльності в Боснії та Герцеговині¹⁴.

У цьому контексті в останні роки посольство Італії в Боснії та Герцеговині хотіло налагодити політику національного примирення через

---

¹² D'Urso D. La proiezione politica, economica e culturale dell'Italia in Albania, Serbia e Bosnia-Erzegovina: Tra interesse nazionale ed interesse europeo. Rapporto di ricerca 2020. URL: https://www.cespi.it/sites/default/files/documenti/paper_proiezione_politica_economica_d_urso.pdf

¹³ Istituto Italiano di Cultura di Parigi. URL: <https://iicparigi.esteri.it/it/>

¹⁴ D'Urso D. La proiezione politica, economica e culturale dell'Italia in Albania, Serbia e Bosnia-Erzegovina: Tra interesse nazionale ed interesse europeo. Rapporto di ricerca 2020. URL: https://www.cespi.it/sites/default/files/documenti/paper_proiezione_politica_economica_d_urso.pdf

просування італійської культури та мову, які користуються престижем та поділяються усіма етнічними спільнотами в країні і які можуть бути використані як тригер для поживлення процесів соціального зближення. Це точний вибір політичної функції як ключа до стабілізації Боснії та Герцеговини, у світлі того факту, що етнічний поділ є одним із найбільших гальм функціонування політичної системи Боснії та Герцеговини та прогресу до євроінтеграції.

У культурній сфері Італія здійснює важливі проекти природно-туристичного характеру, такі як ті, що стосуються збереження природних територій та покращення туризму в деяких районах Боснії та Герцеговини. У цій сфері Італія працює як на рівні двосторонньому, наприклад, з проектами, які здійснюються для покращення парку Конюг (проект розроблений Міжнародним комітетом розвитку народів - CISP) у північно-східній частині країни та парку Сутьєска у східній зоні, так і на багатосторонньому рівні, як то проект покращення природної стежки Віа Дінаріка (реалізований Програмою розвитку ООН (ПРООН) з метою сприяння розвитку туризму та місцевої економічної діяльності, особливо в секторі молодіжного підприємництва¹⁵.

Щодо мовної політики Посольства Італії в Боснії та Герцеговині, викладання італійської мови досягається, перш за все, шляхом додавання професорських посад італійської навчальної програми в місцевих школах – початковій, середній та університетській. Це можливо завдяки існуванню міністерського фонду для підтримки професорських посад. Зараз викладають італійську мову у двох середніх школах Сараєво, школі в районі Требіне та університетах в Сараєво, Баня-Лука, Мостар і Зеніца. У 2020 році також було

---

¹⁵ D'Urso D. La proiezione politica, economica e culturale dell'Italia in Albania, Serbia e Bosnia-Erzegovina: Tra interesse nazionale ed interesse europeo. Rapporto di ricerca 2020. URL: https://www.cespi.it/sites/default/files/documenti/paper_proiezione_politica_economica_d_urso.pdf

активовано в Баня-Луці спеціальну міністерську програму «Випускник італійської мови»¹⁶.

Активними є італійці і в Румунії. Італійський інститут культури в Бухаресті має на меті просування та поширення італійської мови та культури в Румунії через організацію культурних заходів та курсів італійської мови. Італійський інститут культури в Бухаресті, офіс культури Посольства Італії в Румунії, має на меті популяризувати італійську мову та культуру в Румунії шляхом організації культурних заходів та курсів італійської мови¹⁷.

Італійський культурний інститут у Бухаресті організовує курси італійської мови, розділені на різні рівні. На веб-сайті Італійського культурного інституту в Бухаресті розміщено календар курсу¹⁸.

Культурна дипломатія Італії спрямована на європейські країни, які мають спільне історичне минуле з Італією. Крім організацій засновників до співтовариства належать хорватське радіо: радіо Пулі і радіо Рієці, Румунське, Албанське, Мальтійське радіо і телебачення, телевізійна служба громадського радіо WDR Кельн, які ведуть трансляцію італійською мовою. З метою поширення товарів, ідей, інформації та досвіду у відповідних культурних індустріях відповідні ЗМІ проводять обміни, програмами, зустрічі, семінари, співпрацюють в інших сферах. Серед відомих проектів Співтовариства варто відмітити маршрут «Шлях вул. Франчіджена – вул. д'Аоста в Римі», який завершився у Ватикані. За півтора місяця щотижня до ведучого Радіо РАІ приєднувався одним із колег дружнього РАІ радіо Хорватії, Словенії, Албанії, Тунісу, Німеччини, Швейцарії – і кожен день,

---

¹⁶ D'Urso D. La proiezione politica, economica e culturale dell'Italia in Albania, Serbia e Bosnia-Erzegovina: Tra interesse nazionale ed interesse europeo. Rapporto di ricerca 2020. URL: https://www.cespi.it/sites/default/files/documenti/paper_proiezione_politica_economica_d_urso.pdf

¹⁷ Ambasciata d'Italia a Bucarest. [Sito ufficiale]. URL: https://ambbucarest.esteri.it/ambasciata_bucarest/it/ambasciata/la_sede

¹⁸ Istituto Italiano di Cultura Bucarest [Sito ufficiale]. URL: https://www.facebook.com/IstitutoItalianoDiCulturaBucarest/about_contact_and_basic_info?locale=it_IT

після подорожі, відбувалася трансляція передачі в Італії, інших країнах і в блозі www.laviafrancigena2014.rai.it¹⁹.

Необхідно наголосити на тому, що зазначені програми сприяють поширенню та пропагуванню культурних цінностей Італії, це у свою чергу, залучає до сфери її впливу представників інших держав та народів. В такому випадку привабливість італійської культури виступає як модель для пропагування, а участь в програмах представників інших країн сприяє зростанню інтересу до міжкультурної медійної взаємодії з одного боку, а з другого – рекламує культурні та туристичні привабливості Італії, що в якості непрямого впливу, через культуру, формує привабливість цілого комплексу туризму та «системо-країни».

На сайті холдінгу RAI та на сторінці Фейсбук існує огляд всіх програм що, займаються пропагуванням італійської культури та мови. Зазначимо, що звертаючи увагу на популярність Італії в Середземномор'ї, медійними установами країни розробляються міжнародні проекти взаємодії на двосторонньому та багатосторонньому рівні. З метою інтенсифікації зв'язків у Середземноморському регіоні запущено програму Медітеррадіо – першу програму радіо в Середземноморському регіоні і про Середземномор'я, яка виходить італійською. RAI Сицилія, RAI Сардинія, Радіо Корса, Радіо Франс, мальтійське радіо і радіо в Тунісі здійснюють проект радіо-шоу: обговорюють спільні проблеми мови, культури, музику те, що їх об'єднує в різноманітті²⁰.

Отже, європейський вектор культурної дипломатії ЄС включає роботу із країнами-членами ЄС та з країнами, які не є учасниками європейської спільноти. У країнах Європейського союзу, зокрема у тих, з якими Італія здійснює тісне співробітництво у сфері економіки, діють, окрім посольств та

¹⁹ Cornero L. La RAI per la promozione dell'italiano in Italia e all'estero // L'italiano come risorsa per il Sistema Italia. Idee e sinergie per il futuro. Atti del seminario organizzato dal Consorzio interuniversitario ICoN – Italian Culture on the Net. Roma: Palazzo San Macuto, 2014. 17 giugno, a cura di Francesca Tolaini e Maria Teresa Lupia. P. 40.

²⁰ RAI. Sito ufficiale. URL: <http://www.rai.it/dl/rai/homeRai.html>

консульств, Товариство Данте Аліг'єрі та понад 40 італійських інститутів культури.

3.2. Азіатський вектор культурної дипломатії Італії

Італійська Республіка активно застосовує інструменти культурної дипломатії в країнах Азії. Зокрема, ґрунтовною є робота у КНР, Японії та Індії. Італія тисне на історичні аспекти – давні культурні традиції Італії та китайського, японського та індійського народів, культурна історична спадщина - мають об'єднувати.

Італія була однією з перших західних країн, яка підписала в 1978 році міжурядову угоду з Китаєм про співпрацю в галузі науки і техніки. Протягом багатьох років науково-технічні проекти співробітництва між двома країнами поступово збільшувалися до такої міри, що сьогодні вони стали важливою частиною глобального стратегічного партнерства між Китаєм та Італією.

У 1998 році в Пекіні було підписано двосторонню угоду про співпрацю в галузі культури, науки і техніки, яка замінила та оновила попередню Угоду, підписану в 1978 році.

У 2010 році відповідними прем'єр-міністрами був підписаний спільний трирічний план дій щодо зміцнення економічного співробітництва. Того ж року Міністерство науки і технологій Китаю та Міністерство державного управління та інновацій підписують рамкову угоду, яка стабілізує модель співпраці між двома країнами у сфері поширення інновацій.

На сьогоднішній день у КНР існують такі італійські установи як Товариство Данте Аліг'єрі та італійські інститути культури, які здійснюють культурні обміни в різних сферах: театр, музика, фотографія, кіно, мистецтво, бібліотеки та багато іншого. У Китаї італійські культурні інститути здійснюють свою діяльність у трьох містах: Пекіні, Шанхаї та Гонконгу. Що стосується Товариства Данте Аліг'єрі, то в КНР воно має свої

представництва в Пекіні та Гонконгу. Цією організацією здійснюється також програма членства Membership of DA Society, учасники якої мають можливість отримання знижок у Гонконгу в італійських ресторанах, магазинах, музеях, на деяких короткострокових курсах та культурних заходах, необмежений доступ до бібліотек²¹.

Італійський культурний інститут в Пекіні має завдання поширювати знання про італійську культуру в Китаї та організовує заходи та ініціативи, відкриті для всіх, хто хоче ближче пізнати Італію та її культуру. ІІС також організовує заходи та зустрічі, щоб привернути увагу широкої громадськості до цієї дорогоцінної спадщини та розпалити та відновити цікавість до Італії та її краси.

Італійський культурний інститут разом із посольством Італії також надає допомогу та допомогу молодим людям, які мають намір продовжити період навчання в італійських школах²².

Італійський культурний інститут у Шанхаї є офісом Міністерства закордонних справ і міжнародного співробітництва (МАЕСІ), який займається просуванням італійської культури в Східному Китаї через організацію заходів і надання культурних послуг.

Інститут тісно співпрацює з основними університетами регіону, як з тими, що викладають італійську мову, так і з іншими. Інститут також успішно та дружньо співпрацює з державними та приватними музеями, консерваторіями та академіями мистецтв. Враховуючи контекст, відносини інституту з відділами міжнародних зв'язків муніципальної влади Шанхаю та різними районами міста також важливі. Інститут також ретельно підтримує відносини з італійськими університетами, академіями та консерваторіями, з Інститутами Конфуція, що працюють в Італії, та з італійськими приватними організаціями, які сприяють розвитку мистецтва та культури.

---

²¹ Membership // Società Dante Alighieri. Comitato di Hong Kong [Sito ufficiale]. URL : <http://ladante.cc/membership/>

²² Istituto Italiano di Cultura di Pechino URL: <https://iicpechino.esteri.it/it/>

Разом із Консульством Інститут підтримує діяльність місцевих італійських асоціацій, від загального характеру, таких як Асоціація італійських дослідників у Східному Китаї, Асоціація італійських жінок у Шанхаї, Асоціація молодих італійців у Китаї, до тих, до регіональних об'єднань (Емілія-Романья, Фріулі, Джулія, Ломбардія, П'ємонт, Апулія, Сардинія, Сицилія, Венето)²³.

Починаючи з 2004 року, дипломатичні відносини між Італією та Китаєм оформлюються як "глобальне стратегічне партнерство". Іншими словами, розширення поточної співпраці не обмежується суто двосторонньою сферою, будь то політична, економічно-комерційна чи культурна, але також передбачає розгляд глобальних питань, відносин між ЄС і Китаєм, багатосторонніх питань. У 2020 році також відзначалося 50-річчя двосторонніх дипломатичних відносин між Італією та Китаєм, а в 2022 році відбувся Рік культури і туризму з насиченим графіком культурних заходів, включаючи престижну виставку «Tota Italia» від Scuderie del Квіриналь, який проходив у Національному музеї Пекіна.

Італія застосовує програму Marco Polo Turandot для залучення китайських студентів до навчання в італійських вишах.

Щоб отримати інформацію щодо освітніх пропозицій італійських університетів та закладів підвищення кваліфікації артистів, музики та танцю (AFAM), китайських громадянам пропонують звернутися до порталу «Universitaly», присвяченого іноземним студентам, які хочуть навчатися в Італії. Портал, доступний англійською та італійською мовами, надає всю корисну інформацію для вибору академічного шляху та розділений на різні розділи, які представляють систему вищої освіти, процедури вступу до університету та корисні поради щодо повсякденного життя та перших академічних та бюрократичних кроків.

---

²³ Italian Cultural Institute of Shanghai. URL: <https://italiana.esteri.it/italiana/en/sedi/istituto-italiano-di-cultura-di-shanghai/>

Міністерство закордонних справ і міжнародного співробітництва Італії та Міністерство науки і технологій Китаю спільно відповідають за трирічний виконавчий протокол, у контексті якого фінансуються дослідницькі проекти за темами, які погоджуються під час підписання кожного поновлення.

У 2014 році для координації багатьох дій, які здійснюються італійськими установами в Китаї, італійський уряд створив у Міністерстві закордонних справ і міжнародного співробітництва Технічний стіл для науково-технічного співробітництва з Китаєм, з метою:

- Поширення знань про китайський науковий світ.
- Пояснити поточні проекти та можливості, які пропонує китайське науково-технічне середовище.
- Сприяти координації між науковими та технологічними установами, які співпрацюють з Китаєм.
- Сприяти поверненню до Італії інвестицій у кооперацію, максимально використовуючи «Італійську систему».

У 2014 році MIUR вирішив інтегрувати в програму співпраці, поряд з технологічним обміном, співпрацю між гуманітарними та науковими науками, вставивши в програму нову сферу роботи, а саме поширення культурології, таким чином заклавши фонди – через співпрацю між університетами, Інститутами Конфуція та Città della Scienza – для розвитку програм обміну виставками, подіями та мобільністю студентів і викладачів.

У 2015 році в Міністерстві освіти, університетів і досліджень було створено координаційний стіл китайської програми, який складається з усіх суб'єктів зі світу наукових досліджень та університетів і відкритий для інноваційних стартапів через MISE та діловому світу через Конфіндустрію.

Мережа наукових аташе - сприяння італійській науці та технологіям, контакти між італійськими та китайськими науково-технічними установами, координація діяльності, відносини з університетами та сприяння обмінам наукового, технологічного та академічного характеру покладаються на Наукові Аташе. У Китаї є три наукових аташе: один у посольстві Пекіна,

один у генеральному консульстві Шанхаю та один у генеральному консульстві Чунціна.

Культурні відносини між Італією та Японією базуються на міцній основі, зміцнюючись і розширюючись протягом багатьох років також завдяки популяризації та збільшенню величезної італійської культурної спадщини, яку здійснюють Посольство та Італійські культурні інститути Токіо та Осаки, які щороку здійснюють десятки ініціатив і заходів, щоб запропонувати італійську культуру японській громадськості. Ця багата культурна пропозиція протягом багатьох років зберігала особливо високий рівень якості та підживлювала великий інтерес і пристрасть японців до італійської культури²⁴.

У рамках святкування 150-ї річниці відкриття дипломатичних відносин між двома країнами з 16 січня по 3 квітня 2016 року відбулася виставка «Боттічеллі та його час», яку організував Токійський Метрополітен-музей, роботи з якими позичені у великі італійські музеї. У музеї Едо Токіо 43 роботи Леонардо да Вінчі були виставлені з 16 січня по 10 квітня 2016 року в рамках монографічної виставки під назвою «Леонардо да Вінчі, за межами видимого», включаючи «Кодекс про політ птахів» і «Мадонна дель Аспо Буклеух». Також під час цього ж ювілею, між 2016 і 2017 роками, відбулася виставка 11 картин Караваджо в Національному музеї західного мистецтва в Токіо. Крім того, виставка 50 творів мистецтва з Gallerie dell'Accademia у Венеції, що ілюструють панорамний погляд на історичний період між 1450 і 1630 роками, відбулася в Національному центрі мистецтва в Токіо та в Національному музеї мистецтва Осаки.

У червні 2018 року відбулася подальша оцінка італійської культури та її історико-культурної спадщини завдяки виставці, присвяченій Мікеланджело («Мікеланджело та ідеальне тіло»), яка представила понад 70 робіт художника з італійських музеїв та європейців, деякі з які вперше виставляються в Азії і навіть взагалі для публіки.

---

²⁴ Diplomazia culturale / Ambasciata d'Italia a Tokyo. URL: <https://ambtokyo.esteri.it/it/>

З жовтня 2018 року по січень 2019 року в Музеї західного мистецтва Уено проходила масштабна виставка про Рубенса та роки його становлення в Італії. з численними роботами, позиченими в італійських музеях та установах. Цю виставку, яку відвідало понад 300 тис. відвідувачів, приватно відвідало також імператорське подружжя. Нарешті, у 2022 році Токійський національний музей і Національний археологічний музей Неаполя організували у співпраці з Asahi Shimbun і NHK виставку «Помпеї», яка демонструється в Токіо, Кіото Міягі та Фукуока. Численні відвідувачі мали змогу помилуватися унікальними скарбами з колекції Археологічного музею Неаполя, такими як «Будинок Фавна», «Китарист» і «Трагічний поет». виставка «Помпеї» в Токіо, Кіото Міягі та Фукуока. Численні відвідувачі мали змогу помилуватися унікальними скарбами з колекції Археологічного музею Неаполя, такими як «Будинок Фавна», «Китарист» і «Трагічний поет». виставка «Помпеї» в Токіо, Кіото Міягі та Фукуока. Численні відвідувачі мали змогу помилуватися унікальними скарбами з колекції Археологічного музею Неаполя, такими як «Будинок Фавна», «Китарист» і «Трагічний поет».

Сучасна італійська архітектура зробила свій вибуховий вихід в Японію з італійським павільйоном на Всесвітній виставці 1970 року в Осаці. Сміливі конструкції, виготовлені переважно зі скла та сталі, розроблені студією Чезаре Валле, викликали захоплення японських та іноземних відвідувачів, аж до того, що наш павільйон був одним із найпопулярніших під час заходу. Згодом численні японські студенти-архітектори приїхали на спеціалізацію в Італію, і деякі з наших найшановніших архітекторів отримали важливі замовлення та нагороди від японських клієнтів.

Штаб-квартира Італійського культурного інституту в Токіо має підпис Гае Ауленті. штаб-квартира японської косметичної компанії «Аршоа» в Яманасі, багатофункціональний туристично-рекреаційний комплекс «Рісонаре-Вівре Клуб» в Кобучізава. Массіміліано Фуксас і його сестра Доріана відповідають за «Armani Ginza Tower» в Токіо, японську штаб-

квартиру відомого будинку моди. Штаб-квартира Італійського культурного інституту в Токіо має підпис Гае Ауленті. штаб-квартира японської косметичної компанії «Аршоа» в Яманасі, багатофункціональний туристично-рекреаційний комплекс «Рісонаре-Вівре Клуб» в Кобучізава. Массіміліано Фуксас і його сестра Доріана відповідають за «Armani Ginza Tower» в Токіо, японську штаб-квартиру відомого будинку моди. Штаб-квартира Італійського культурного інституту в Токіо має підпис Гае Ауленті²⁵.

Також італійці популяризують італійську мову серед японців (через портал «Italiana») та створюють умови для навчання японської молоді в університетах Італії.

Культурні відносини між Італією та Індією ґрунтуються на традиціях та інноваціях, креативних індустріях, розвагах, дизайні та Made in Italy, класичному та сучасному мистецтві. Дві країни можуть похвалитися великою культурною спадщиною разом із яскравою та все більш інноваційною креативною індустрією на міжнародному рівні. Культура та творчість становлять фундаментальний вимір м'якої сили Італії та Індії.

Італія також приймає найбільшу індійську спільноту в Європейському Союзі, яка вже активно працює в італійській економічній екосистемі та поступово збагачується постійно зростаючою кількістю студентів і робітників з Індії, які обирають Італію для навчання та професійної діяльності²⁶.

Особлива увага приділяється викладанню італійської мови та можливостям обміну між італійськими та індійськими студентами та дослідниками як через діяльність мережі Італійських культурних інститутів в Індії (Нью-Делі та Мумбаї), так і через внесок Університету -Italia, італійське консульстваційне агентство з просування італійської вищої освіти за кордоном.

В Індії зростає попит на італійську мову в усіх навчальних середовищах: від академічного світу до італійських культурних інститутів

²⁵ Diplomazia culturale / Ambasciata d'Italia a Tokyo. URL: <https://ambtokyo.esteri.it/it/>

²⁶ Cultural Diplomacy/ Ambasciata d'Italia New Delhi. URL: <https://ambnewdelhi.esteri.it/en/italia-e-india/diplomazia-culturale/>

Нью-Делі та Мумбаї, а також у контексті Індійсько-італійської торгової палати.

Зараз в Індії є три італійськомовні читалки (у Нью-Делі, Мумбаї та Хайдарабаді). Вони відіграють фундаментальну роль у своїх університетах, де вони часто представляють єдину людину, яка говорить рідною Італією, і проводять позакласні заходи, часто в синергії з діяльністю, яку пропонують італійські культурні інститути.

На основі угоди про культурне співробітництво між Італією та Індією, Італійський культурний інститут сприяє викладанню італійської мови в наступних індійських університетах: Університет Джавахарлала Неру (Нью-Делі), Університет Джадавпур (Колката) та Університети Гоа, Банарас, Бангалор, Ченнаї, Керала та Шантінікетан.

Інститут також організовує курси італійської мови на різних рівнях: початковий, середній та просунутий, а також курси італійської культури та розмовні курси²⁷.

Слід підкреслити, що слугуючи дієвим механізмом налагодження двосторонніх відносин, діяльність інститутів культури позитивно впливає і на формування економічних зв'язків. Як приклад можна навести продуктивні економічні відносини Італії з такими країнами, як Індія, Китай та Японія, які базуються на можливості Італії запропонувати успішну модель культурної привабливості. На підтримку просування економічної співпраці між Італією та Японією у квітні 2013 р. в Токіо, за підтримки посольства та інституту культури, було проведено виставку «Леонардо, риси генія». Її головною відзнакою було те, що вперше в Японії було представлено 109 експонатів з колекції бібліотеки Амброзіо Мілану. На церемонії відкриття посол Італії Д. Джоргі відзначив, що політика «Ефективності в дії», яку проводять

---

²⁷ Italian Culture & Language / Ambasciata d'Italia New Delhi. URL: <https://ambnewdelhi.esteri.it/en/italia-e-india/diplomazia-culturale/lingua-e-cultura-italiana/>

спільно МЗС з Міністерством культури Італії, насправді виявилась демонстрацією дієвої політики Італії у Японії²⁸.

Отже, Італія застосовує культурну дипломатію в країнах Азії як механізм налагодження двосторонніх відносин із держави цього континенту. Зокрема, дієвою є співпраця із КНР, Японією та Індією. На сьогоднішній день у КНР, Японії, Індії існують такі італійські установи як Товариство Данте Аліг'єрі та італійські інститути культури, які здійснюють культурні обміни в різних сферах: театр, музика, фотографія, кіно, мистецтво, бібліотеки та багато іншого.

3.3. Реалізації культурної дипломатії Італії в Україні

Проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 р. поклало початок якісно новому етапові в її взаєминах з Італією. Однак ще напередодні зрушенням в українсько-італійських відносинах сприяли розгортання прямих двосторонніх контактів, «народна дипломатія», головними активістами якої стали літератори, вчені, митці.

Культурно-гуманітарні відносини між Україною та Італією регулюються Угодою про співробітництво в галузі освіти, культури і науки між Кабінетом Міністрів України та Урядом Італійської Республіки від 11 листопада 1997 р. та Програмою культурного співробітництва між Кабінетом 100 Міністрів України та Урядом Італійської Республіки на 2014-2018 рр. Зазначимо, що культурному обміну між країнами сприяє існування міжпарламентської групи дружби Україна-Італія та підписання у 2017 р. Меморандуму про взаєморозуміння між Верховною Радою України та Палатою депутатів Італії, в рамках яких передбачена не лише політична та

---

²⁸ Giappone – Il "genio" di Leonardo in mostra a Tokyo. URL: http://www.esteri.it/MAE/IT/Sala_Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2013/04/20130426_tokyo_leonardo.htm

економічна співпраця, але й важлива увага приділяється саме культурній складовій²⁹.

Культурна політика щодо України відбувається в рамках державної програми з формування привабливого іміджу Італії за кордоном та пропагування ідеї «системо-країни». Кожного року Інститути культури отримують певні завдання та загальні теми і напрями, за якими повинна вестись робота з поширення італійської культури. 2016 рік відбувся під гаслами поширення знань про італійську видавничу справу та дизайн³⁰.

В Україні діє Італійський Інститут Культури в Києві. Метою його діяльності є поширення італійської мови та культури в Україні шляхом проведення культурних заходів, які сприяють обміну ідеями в різних галузях науки та мистецтва. Італійський Інститут Культури в Києві пропонує курси з італійської мови та країнознавства, щорічні екзаменаційні сесії для отримання диплому про знання італійської мови як іноземної, можливість відвідування італійської бібліотеки, інформаційне та документальне обслуговування стосовно галузей італійської культури³¹.

В організації концертної діяльності, облаштуванні виставок та проведенні широкомасштабних культурних заходів Інститут звертається до співпраці:

з місцевими мистецькими та музейними закладами, такими як Київський Музей Мистецтв Ханенків і Одеський Музей Західного та Східного Мистецтва;

---

²⁹ Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Італією. Офіційний сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та в Республіці Сан Марино (за сумісництвом). URL: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/47730-italija-rozshirity-programi-dopomogiukrajinsykim-dityam>

³⁰ Глібова С.О. Зовнішня культурна політика Італійської Республіки. Дис. канд. політ. наук: 23.00.04; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОН України. Київ, 2017. С. 100.

³¹ Про нас // Італійський Інститут Культури в Києві: офіційний веб-сайт. URL: http://www.iickiev.esteri.it/ ПС_Kiev/Menu/Gli_Eventi.

з театрами: Київським Національним Оперним Театром та Львівським Театром Опер, Київською й Одеською Філармоніями, Національним симфонічним оркестром України;

з основними культурними та освітніми закладами, такими як Національна Академія Наук, Національний Лінгвістичний Університет, Національний Університет ім. Тараса Шевченка; а також з численними закладами, підпорядкованими Міністерству культури України та муніципальній владі Києва, Одеси, Львова.

З 2014 р. з нагоди головування Італії в Раді ЄС по всьому світу італійськими посольствами було проведено ряд заходів, присвячених просуванню привабливості італійської культури. В Україні було започатковано італійсько-український фестиваль музичного бароко, який мав значний успіх, що дозволило продовжити його проведення в майбутньому. У 2016 р. в рамках Третього фестивалю музичного бароко в Україні відбулось понад 15 різних заходів, участь у яких брали представники культурних та мистецьких кіл Італії та України³².

З 15 вересня по 3 жовтня 2017 Посольство Італії та Італійський інститут культури в Україні у співробітництві з Міністерством культури України провели Четвертий фестиваль італійського музичного бароко в Україні «Italia festival barocco». У 2017 році фестиваль було організовано у співробітництві з престижним Міжнародним фестивалем старовинної музики «Milano Arte Musica» та з українськими провідними культурними інституціями, серед яких: Національна філармонія України, Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, Одеський академічний театр опери і балету, Харківська та Чернівецька обласні філармонії, Палац культури «Молодіжний» у Маріуполі, Львівський будинок органної та камерної музики, Маріупольський державний університет та Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. Фестиваль відкрився 17 вересня

---

³² Terzo festival «Italia Festival Barocco» / Società Dante Alighieri. URL: http://ladante.com.ua/ua/index.php?route=information/news&news_id=11

2017 року в Національній філармонії у Києві та продовжився по різних містах України. Варто відзначити, що один із концертів в межах фестивалю пройшов у Маріуполі³³.

На відзначення Дня Європи в Україні та 70-річчя Італійської Республіки в Національній опері було проведено спільний Гала-концерт за підтримки Посольства Італії та Італійського інституту культури та Міністерства культури України. А за дорученням Президента Італії посол Італії в Україні Ф. Романо вручив найвищу державну нагороду Італійської Республіки, якою можуть бути нагороджені іноземні громадяни «Зірка Італії», солістам Національної опери А. Швачка та С. Мегері за їхній вагомий внесок у популяризацію італійської культури та особливі заслуги з розвитку дружніх відносин і співробітництва між Італією і Україною³⁴.

Торгово-промислова палата Італії в Україні, акредитована міністерством економічного розвитку Італії, входить до системи NIONCAMERE, сприяє економічним, соціальним та культурним відносинам між Італією та Україною. З 2012 р. саме за сприяння цієї організації в Західній Україні розпочато вивчення італійської мови, що сприяє налагодженню зв'язків між двома країнами. Крім державної підтримки пропагування італійської культури в Україні варто відмітити діяльність спільноти «Данте Аліг'єрі». Товариство «Данте Аліг'єрі» є єдиною установою в Україні, де можна скласти іспит міжнародного рівня PLIDA³⁵.

Варто відзначити, що з початком повномасштабного вторгнення росії на територію України, Італійський Інститут Культури в Києві призупинив свою роботу, але продовжив всі програми онлайн. Також уряд Італії запровадив заходи підтримки для студентів, аспірантів, дослідників,

³³ У Маріуполі виступлять відомі італійські барокові ансамблі та солісти / Мірупольська міська рада: офіційний веб сайт. URL: <https://mariupolrada.gov.ua/news/u-mariupoli-vistupljat-vidomi-italijski-barokovi-ansambli-ta-solisti>

³⁴ Солісти Національної Опери України отримали державні ордени Італії / Міністерство культури України URL: http://www.mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245097969

³⁵ Società Dante Alighieri. URL: <http://www.ladante.com.ua/>

викладачів з України чи інших національностей, яким надано міжнародний захист, навіть тимчасовий, внаслідок триваючої політичної та військової кризи, які містяться в указі-законі 16/2022. Цим указом Уряд створив Фонд, спочатку 500 тисяч євро; Фонд збільшено до 1 мільйона євро відповідно до закону п. 28/2022³⁶.

Посольство Італії в Україні із початком повномасштабного вторгнення росії в Україну покинуло нашу державу, втім у квітні 2023 року повернулось до Києва. Варто відзначити, що культурні заходи на території України італійські дипломати все ж проводили та підтримували. Зокрема, у жовтні 2022 року у Львові в Центрі Шептицького відбувся захід White hole, який має на меті співпрацю й діалог між італійськими й українськими мистцями та письменниками. З нагоди Дня сучасного мистецтва Італійський інститут культури у Києві запросив Джанлуїджі Рікуператі, письменника та куратора павільйону під назвою Planeta Ukrain, присвяченого українській сучасній культурі, в рамках 23-ої Міланської Трієнале. Ця подія - перша із низки подій, з яких складається важливий проєкт, задуманий Джанлуїджі Рікуператі, до реалізації якого буде залучено важливі українські культурні установи у 2023 році. Крім ініціатора проєкту Джанлуїджі Рікуператі, на відкритті WHITE HOLE був присутній і П'єр Франческо Дзадзо - італійський дипломат, Надзвичайний і Повноважний Посол Італії в Україні³⁷.

У квітні 2022 року Італія активізувала місію «Блакитні шоломи культури» та склала список культурних цінностей, які потенційно перебувають під загрозою. міністр культури країни Даріо Франческіні має намір створити власний підрозділ для захисту української спадщини.

У заяві міністра йдеться, що відтепер оперативна група може діяти в Італії та за кордоном для захисту культурної спадщини від стихійних лих,

---

³⁶ Ukraine Emergency / Ministero dell'Università e della Ricerca. URL: <https://www.mur.gov.it/ukraine-emergency>

³⁷ Пуляєва Л. Сучасне мистецтво - як творчий міст між Італією та Україною // Високий замок. 21.10.2022. URL: <https://wz.lviv.ua/news/475411-suchasne-mystetstvo-iaak-tvorchyimist-mizh-italiiei-ukrainoiu>

воєн і терористичних атак. Указ формалізує угоду, підписану ще в липні. Відповідно до документу, тільки окремі держави-члени ЮНЕСКО отримали повноваження на запит про допомогу від миротворчої місії «Блакитні шоломи». Відтепер таке право мають усі країни, що входять до організації. Італійську миротворчу місію «Блакитні шоломи культури» заснували у 2016 році. Ініціативу впровадили в рамках кампанії ЮНЕСКО Unite4Heritage, започаткованої для стимулювання міжнародних зусиль із запобігання знищенню спадщини екстремістськими організаціями, зокрема ІДІЛ³⁸.

Міністерство культури Італії вже склало список культурних цінностей, які потенційно перебувають під загрозою. Також в італійському уряді прийняли рішення про закупівлю та відправку відповідних матеріалів в Україну для захисту, транспортування та збереження об'єктів культурної спадщини. Міністр взяв зобов'язання фінансово підтримувати такі ініціативи, як відновлення драмтеатру у Маріуполі.

Франческіні також підписав указ про виділення 100 тисяч євро фондам, які допомагають українським митцям. Серед реалізованих ініціатив Італії також просування року української культури у Європі³⁹.

Італія офіційно долучилася до групи держав, які ще в розпал війни активно готуються допомагати Україні у відбудові. В Римі 26 квітня 2023 року відбулася двостороння конференція з відновлення України за участю прем'єр-міністрів двох країн та 600 італійських і 150 українських компаній. Рим бере особливе зобов'язання і щодо захисту культурної спадщини потерпілої держави. Італія надає підтримку Одесі, історичний центр якої в січні 2023 року було внесено до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Співпрацю з приморським містом активізують і на перспективу вибору

---

³⁸ Італія допомагатиме Україні захищати культурну спадщину. Як саме? //Хмарочос. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/04/26/italiya-dopomagatyme-ukrayini-zahyshhaty-kulturnu-spadshhynu-yak-same/>

³⁹ Італія допомагатиме Україні захищати культурну спадщину. Як саме? //Хмарочос. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/04/26/italiya-dopomagatyme-ukrayini-zahyshhaty-kulturnu-spadshhynu-yak-same/>

італійської столиці як місця для проведення всесвітньої виставки ЕХРО-2030⁴⁰.

Університет Болоньї надає українським студентам, які перебувають в Італії через війну в їхній країні, можливість продовжити навчання також шляхом запису на єдині навчальні заходи в рамках проекту Unibo for Refugees. До 31 березня 2023 року українські студенти, які навчалися за програмами першого, єдиного та другого ступенів, змогли скласти іспити в дистанційному режимі. Також Дослідницьке співтовариство Болонського університету надає можливості відвідування та стипендії українським аспірантам, аспірантам, дослідникам і професорам, біженцям в Україні або особам, які мають дозвіл на постійне проживання в Україні⁴¹.

На основі викладеного у третьому розділі, автор може зробити наступні висновки:

По-перше, культурна дипломатія Італії спрямована на європейські країни, які мають спільне історичне минуле з Італією. Вагомим напрямом культурної дипломатії є країни-члени ЄС. У країнах Європейського союзу, зокрема у тих, з якими Італія здійснює тісне співробітництво у сфері економіки, діють, окрім посольств та консульств, Товариство Данте Аліг'єрі та понад 40 італійських інститутів культури.

По-друге, Італія поширює свою культурну дипломатію на великі азіатські країни – КНР, Японію та Індію. Культурні відносини між Італією та Китаєм, Японією та Індією ґрунтуються на традиціях та інноваціях, креативних індустріях, розвагах, дизайні та Made in Italy, класичному та сучасному мистецтві. у КНР, Японії, Індії існують такі італійські установи як Товариство Данте Аліг'єрі та італійські інститути культури, які здійснюють

---

⁴⁰ Кудрик Н. Конференція в Римі. Італія сприятиме відбудові України, яку хоче швидко побачити членом ЄС // Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/italiya-spruyatyme-vidbudovi-ukrayiny-z-perspektyvoyu-shvydkoho-vstupu-do-yes/32381451.html>

⁴¹ The University of Bologna for peace / Alma mater studiorum - Università di Bologna. URL: <https://www.unibo.it/en/university/who-we-are/the-university-of-bologna-for-peace-1>

культурні обміни в різних сферах: театр, музика, фотографія, кіно, мистецтво, бібліотеки та багато іншого.

По-третє, Італія реалізує завдання своєї культурної дипломатії в Україні через роботу посольства та Італійського Інституту Культури в Києві. Саме ці інституції займаються поширенням італійської мови та культури в Україні шляхом проведення культурних заходів, які сприяють обміну ідеями в різних галузях науки та мистецтва. Італійський Інститут Культури в Києві пропонує курси з італійської мови та країнознавства, щорічні екзаменаційні сесії для отримання диплому про знання італійської мови як іноземної, можливість відвідування італійської бібліотеки, інформаційне та документальне обслуговування стосовно галузей італійської культури.

ВИСНОВКИ

Внаслідок проведення даного дослідження автором досягнуто таких *результатів*:

1. Аналіз стану наукової розробки теоретико-методологічних засад дослідження культурної дипломатії Італії на сучасному етапі показав, що українські науковці недостатньо уваги приділяють означені проблемі, не зважаючи на вагомому роль культурної дипломатії у просуванні національних інтересів держав. Ґрунтовними є праці зарубіжних, особливо італійських науковців.

Джерельна база дослідження охоплює значне коло джерел. Матеріали, використані при написанні роботи, умовно можуть бути поділені на кілька груп. До першої групи увійшли офіційні документи глав держав, урядів, установ та організацій. Другу групу джерельної бази статистичні дані. Зокрема, це різні світові рейтинги. Третю групу джерел становить інформація з офіційних сайтів органів влади, установ, організацій, програм та проектів. Четверту групу створюють публікації ЗМІ щодо різних аспектів реалізації культурної дипломатії Італією.

2. Розкрито та охарактеризовано принципи та підходи дослідження культурної дипломатії Італії на сучасному етапі. При дослідженні теоретико-методологічних засад дослідження культурної дипломатії Італії на сучасному етапі, автор використовує комплекс загальних та конкретнонаукових принципів та підходів. Дослідницька робота виконана на основі системного, структурно-функціонального, компаративного, інституційного підходів. Методологічним підґрунтям даної роботи стали принципи об'єктивності, історизму, детермінізму, системності, а також термінологічний принцип.

Дослідження проведене із використанням загальнотеоретичних і спеціальних методів. До загальнотеоретичних методів, які застосовані автором, належать методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, а також групування. Для розв'язання

визначених наукових завдань і всебічного вивчення поставленої проблеми були застосовані системний, синхронний, історико-порівняльний, порівняльно-концептуальний (компаративний), проблемно-хронологічний метод, а також метод зовнішньополітичного прогнозування. Під час роботи автором перевагу було віддано системному та порівняльно-концептуальному (компаративному) методам.

3. Визначено понятійно-категоріальний апарат дослідження. Політика «м'якої сили» на початку XXI ст. відіграє величезну роль. Встановлено, що під поняттям «культурна дипломатія» є слід розуміти як складову концепції «м'якої сили», комплекс заходів, що здійснюються як центральними, так і закордонними органами зовнішніх зносин держави з метою дослідження ставлення та інформування іноземної громадськості, а також встановлення контактів за кордоном, з метою покращення іміджу держави та досягнення національних інтересів.

Уточнено поняття «культурна дипломатія Італії», під яким варто розуміти комплекс прийнятих рішень урядом Італії щодо створення позитивного іміджу держави в міжнародному середовищі, просування національних інтересів Італії та налагодження ефективної економічної співпраці з державами світу через засоби культурного впливу урядових та неурядових структур Італії в різних країнах світу.

4. Виявлено, що до головних цілей культурної дипломатії сучасної Італії відносяться поширення культури країни, популяризація італійської мови, способу життя італійців, зміцнення позитивного сприйняття держави іншими акторами міжнародних відносин. Перелічені напрямки реалізуються і координуються в рамках МЗС Італії та започаткованих при ньому інститутів та органів, таких як Генеральна дирекція з просування концепції «Система – Країна», Національна комісія з поширення італійської культури за кордоном та італійські інститути культури, а також за допомогою некомерційних організацій (наприклад, Товариство Данте Аліг'єрі). Ці інститути займаються організацією різних культурних заходів, присвячених мистецтву, італійській

мові, музиці, кіно, моді, літературі, дизайну, сприяють просуванню науки, культури та мови у світі, зміцненню міжкультурного діалогу тощо. Активна діяльність даних інститутів та організацій забезпечує досягнення основних прямих та опосередкованих завдань культурної дипломатії: розвитку співробітництва, культурного обміну та економічних зв'язків з іншими державами.

5. Як інструменти культурної дипломатії Італійська Республіка, володіючи низкою конкурентних переваг (наприклад, приналежність до світової культурної спадщини, володіння багатою історією, наявність великого вкладу в розвиток світової культури, популярність національного бренду *Made in Italy* та італійської мови, туристична привабливість країни та багато іншого), використовує численні аспекти національної культури. До найефективніших інструментів відносяться насамперед різноманітні виставки, які регулярно проводяться як на території держави, так і за кордоном, і привертають підвищену увагу з боку іноземців. Окрім міжнародних виставок, часто проводяться різноманітні культурні заходи: фестивалі італійського кіно та кухні, літературні вечори, заходи, присвячені історії Італії та інші. Наприклад, одним з найбільш популярних та значущих заходів є Тиждень італійської мови у світі, який проводиться щорічно у багатьох країнах.

Політика поширення італійської мови – італофонія – важлива частина італійської публічної дипломатії, це стратегія формування міжнародної італомовної спільноти та наведення мостів між Італією і тими, хто за її кордонами говорить або хоче говорити італійською. І ще раз засвідчує, що в сучасних глобалізаційних процесах стирання кордонів між державами збереження національної та культурної самобутності можливе саме через мову та культуру.

Також варто відзначити такі інструменти культурної дипломатії сучасної Італії, як: освітні програми та програми наукового та академічного обміну, що сприяють просуванню національної мови та культури та розвитку

відносин з іншими країнами шляхом надання стипендій іноземним студентам. Італія виступає у ролі однієї з найпривабливіших європейських держав для студентів з інших країн, які щорічно приїжджають до Італії з метою здобути вищу освіту або пройти лінгвістичні курси. Італія сприяє розвитку відносин із іноземними державами шляхом надання стипендій та грантів на навчання іноземним студентам, які вивчають італійську мову.

6. Італія відіграє провідну роль в ЮНЕСКО, надаючи цінний внесок у плані фінансової підтримки, активної присутності, видимості та планування. Італія є одним із головних донорів ЮНЕСКО, підтримуючи її діяльність обов'язковими та добровільними внесками. Італія здійснила численні проекти через ЮНЕСКО для відновлення та реставрації археологічних та історико-мистецьких пам'яток, що занепадають.

Діяльність Італії у Раді Європи спрямована на сприяння міжкультурного діалогу, розвитку спільних цінностей та покращення якості життя. Важливим проектом Ради Європи для культурної дипломатії Італії є «Культурні шляхи», мета якого полягає в тому, щоб знайомити європейців з їхньою культурною самобутністю через високоякісний культурний туризм на основі формування відчуття духовної близькості й спільності минулого, всупереч існуючим у Європі кордонам. Пропагуючи власну культуру, Італія звертає увагу на свої передові позиції, в тому числі, у сфері інформаційних технологій, тому Італія активно долучилась до розробки європейської інформаційної системи HEREIN, яка пропонує набір послуг з використанням комп'ютерних технологій таких, як база даних щодо політики з питань культурної спадщини в Європі тезаурус – портал, що надає доступ до національних веб-сайтів, а також інтерактивні послуги, такі, як форуми або віртуальні виставки.

7. Встановлено, що посольства Італії в європейських країнах регулярно беруть участь у діяльності з популяризації італійської культури та мови, національної музичної, мистецької, театральної, кінематографічної та дизайнерської спадщини. Основним нормативно-правовими документами, як

правило, є Рамкова угода про культурне співробітництво. У багатьох європейських містах відкрито Італійські культурні інститути (зокрема, багато їх у Німеччині, Франції). Активною є італійська публічна дипломатія в балканських країнах.

Італія активно розвиває культурну співпрацю із країнами Азії. Досить успішними є культурні дипломатичні контакти із КНР, Японією та Індією. Уряд Італії пропонує громадянам азіатських країн вивчати італійську мову (зокрема, через портал «Italiana») та пропонує програми навчання у італійських університетах. Культурна дипломатія є дієвим механізмом налагодження двосторонніх відносин між Італією та азіатськими країнами, діяльність інститутів культури позитивно впливає і на формування економічних зв'язків. Як приклад можна навести продуктивні економічні відносини Італії із Індією, Китаєм та Японією, які базуються на можливості Італії запропонувати успішну модель культурної привабливості.

Культурна дипломатія Італії в Україні реалізується в рамках державної програми з формування привабливого іміджу Італії за кордоном та пропагування ідеї «системо-країни». В Україні діє Італійський Інститут Культури в Києві, українцям пропонують вивчати італійську мову, зокрема через онлайн-портал. З початком повномасштабної російсько-української війни, Італія зробила кілька важливих практичних кроки щодо захисту культурної спадщини України в умовах війни. Так, у квітні 2022 року Італія активізувала місію «Блакитні шоломи культури» та склала список культурних цінностей, які потенційно перебувають під загрозою. міністр культури країни Даріо Франческіні має намір створити власний підрозділ для захисту української спадщини. Також уряд Італії ухвалив рішення про закупівлю та відправку відповідних матеріалів в Україну для захисту, транспортування та збереження об'єктів культурної спадщини.

Італійським урядом створено фонди, які допомагають українським митцям, та створено умови для роботи науковців, навчання студентів з України в Італії на час війни в нашій державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

Офіційні документи глав держав, урядів, установ та організацій

1. Council of Europe / ERICarts: "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe". Italy profile. – 18th edition. 2016. URL: <http://www.culturalpolicies.net>
2. Culture 2000 programme. URL : https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programmes/culture2000_en
3. Culture programme (2007–2013) // European Commission [Official website]. URL : https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/preivous-programme/culture_en
4. Direzione generale per la promozione del sistema Paese // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : <https://www.esteri.it/mae/it/ministero/struttura/dgpromozionesistemapaese/>
5. Draft Faro Declaration on the Council of Europe's Strategy for Developing Intercultural Dialogue. 27-28 October 2005 Faro, Portugal. URL: https://www.coe.int/t/dg4/CulturalConvention/Source/DGIV-DC-FARO_2005_8EN.pdf
6. Report delle attività 2014–2018. Cultura e turismo // MiBACT [Sito ufficiale]. URL : http://151.12.58.78:8080/mibac/multimedia/MiBAC/documents/1519291740375_4anni.Definitivodoc.pdf
7. La Legge 22 dic 1990 n.401 Riforma degli Istituti italiani di cultura e interventi per la pro-mozione della cultura e della lingua italiane all'estero. URL: http://www.esteri.it/MAE/IT/Politica_Estera/Cultura/Documentazione/Normativa.htm

8. La nuova Farnesina per il Sistema Paese. URL: https://www.esteri.it/mae/ministero/pubblicazioni/allegati/20110615_farnesina_sistema_paese.pdf

9. Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. Diplomazia Culturale. 2019. URL: <https://www.esteri.it/mae/it/>

10. UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. Paris, 2002. URL: <https://adsdatabase.ohchr.org/IssueLibrary/UNESCO%20Universal%20Declaration%20on%20Cultural%20Diversity.pdf>

11. White Paper on Intercultural Dialogue “Living Together As Equals in Dignity”. Strasbourg, 7 May 2008. URL: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

Статистичні дані

12. Anholt-GfK Nation Brands Index 2017. Leading Countries // GfK [Official website]. URL : <http://nationbrands.gfk.com/>

13. Brand Finance Nation Brands 2017. Top 20 Most Valuable Nation Brands // Brand Finance [Official website]. URL : <http://brandfinance.com/knowledge-centre/reports/brand-finance-nation-brands-2017/>

14. L'immagine dell'Italia all'estero. 2008. URL : http://www.fondazioneintercultura.it/_files/uploads/immagine_italia_all_estero_1.pdf

15. Italia in cifre 2016. URL : <https://www.istat.it/en/files/2016/12/ItaliaCifre2016.pdf>

16. Erasmus+ statistics 2014. Italy // Erasmus+ [Official website]. URL : <http://www.erasmusplus.it/wpcontent/uploads/2016/01/Erasmus-Italy.pdf>

**Інформація з офіційних сайтів органів влади, установ, організацій,
програм та проектів**

17. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Італією. Офіційний сайт Посольства України в Італійській Республіці, Республіці Мальта та в Республіці Сан Марино (за сумісництвом). URL: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/47730-italija-rozshirity-programi-dopomogiukrajinsykim-dityam>

18. Маршрут Ради Європи по «Європейським кладовищам». URL: <http://culture-routes.net/routes/the-european-cemeteries-route>

19. Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей допомагатиме Україні рятувати культурну спадщину / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mizhnarodnij-centr-z-doslidzhennya-zberezhennya-ta-restavracyi-kulturnih-cinnostej-dopomagatime-ukrayini-ryatuvati-kulturnu-spadshchinu>

20. Про нас // Італійський Інститут Культури в Києві: офіційний веб-сайт. URL: http://www.iickiev.esteri.it/ПС_Kiev/Menu/Gli_Eventi.

21. Шоколадні маршрути. URL: <http://italia-ru.com/news/shokoladnyi-put-novyi-evropeiskii-kulturnyi-marshrut-sovetaevropy-77085>

22. Agenzia Nazionale del Turismo – ENIT. Funzioni // Agenzia Nazionale del Turismo – ENIT [Sito ufficiale]. URL : <http://www.enit.it/ru/agenzia/2653-funzioni.html>

23. Ambasciata d'Italia a Bucarest. [Sito ufficiale]. URL: https://ambbucarest.esteri.it/ambasciata_bucarest/it/ambasciata/la_sede

24. Chi siamo // Società Dante Alighieri. URL : <https://ladante.it/chi-siamo.html>

25. Core Values for Intercultural Dialogue: Towards a Europe of all Citizens. 2nd Intercultural Forum (Troina, Sicily, Italy, 15 - 17 November 2004). URL: <http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Events/2004-11-interculturel/>

26. Cooperazione culturale / L’Ambasciata d’Italia nel Regno di Spagna. URL: https://ambmadrid.esteri.it/ambasciata_madrid/it/ambasciata/

27. Culture 2000 programme // European Commission [Official website].
URL : https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programmes/culture-2000_en

28. Cultural Routes of the Council of Europe. URL: <http://culture-routes.net/cultural-routes>

29. Cina – Università, al via iscrizioni per Master in global management.
// Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale].

URL:

http://www.esteri.it/MAE/IT/Sala_Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2013/07/20130722_Cinamasterglobal.htm.

Cultural Diplomacy/ Ambasciata d'Italia New Delhi. URL: <https://https://ambnewdelhi.esteri.it/en/italia-e-india/diplomazia-culturale/>

31. Direzione generale per la promozione del sistema Paese // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : <https://www.esteri.it/mae/it/ministero/struttura/dgpromozionesistemapaese/>

Diplomazia culturale / Ambasciata d'Italia a Tokyo. URL: <https://ambtokyo.esteri.it/it/>

33. Giappone – Il «genio» di Leonardo in mostra a Tokyo. // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL: http://www.esteri.it/MAE/IT/Sala_Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2013/04/20130426_tokyo_leonardo.htm

34. ICCROM – Centro Internazionale di Studi per la Conservazione e il Restauro dei Beni Culturali / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooperculturale/iccrom/>

35. Internazionalizzazione del sistema accademico italiano // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/universita/>

36. Istituti Italiani di Cultura // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : https://www.esteri.it/mae/it/politica_estera/cultura/reteiic.html
37. Istituto Italiano di Cultura. Berlino // Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL : https://iicberlino.esteri.it/iic_berlino/it/istituto/chi_siamo/
38. Istituto Italiano di Cultura di Parigi. URL: <https://iicparigi.esteri.it/it/>
39. Istituto Italiano di Cultura Bucarest [Sito ufficiale]. URL: https://www.facebook.com/IstitutoItalianoDiCulturaBucarest/about_contact_and_basic_info?locale=it_IT
40. Istituto Italiano di Cultura di Pechino URL: <https://iicpechino.esteri.it/it/>
41. Italian Cultural Institute of Shanghai. URL: <https://italiana.esteri.it/italiana/en/sedi/istituto-italiano-di-cultura-di-shanghai/>
42. Italian Culture & Language / Ambasciata d'Italia New Delhi. URL: <https://ambnewdelhi.esteri.it/en/italia-e-india/diplomazia-culturale/lingua-e-cultura-italiana/Italia Comes to You. URL : http://www.italiacomestoyou.com/en/>
43. Le nostre sedi. Germania // Società Dante Alighieri [Sito ufficiale]. URL : <https://ladante.it/le-nostresedi.html#50.8861940/11.3894494/6/cats/103/search/germania>
44. Membership // Società Dante Alighieri. Comitato di Hong Kong [Sito ufficiale]. URL : <http://ladante.cc/membership/>
45. RAI. Sito ufficiale. URL: <http://www.rai.it/dl/rai/homeRai.html>
46. Società Dante Alighieri. URL: <http://www.ladante.com.ua/>
47. Sostegno all'editoria// Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale [Sito ufficiale]. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/sostegno-alleditoria>
48. Terzo festival «Italia Festival Barocco» / Società Dante Alighieri. URL: http://ladante.com.ua/ua/index.php?route=information/news&news_id=11

49. UNESCO / Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/cooper culturale/unesco/>

50. The University of Bologna for peace / Alma mater studiorum - Università di Bologna. URL: <https://www.unibo.it/en/university/who-we-are/the-university-of-bologna-for-peace-1>

51. Ukraine Emergency / Ministero dell'Università e della Ricerca. URL: <https://www.mur.gov.it/it/ukraine-emergency>

Публікації ЗМІ

52. Італія допомагатиме Україні захищати культурну спадщину. Як саме? //Хмарочос. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/04/26/italiya-dopomagatyme-ukrayini-zahyshhaty-kulturnu-spadshhynu-yak-same/>

53. Солісти Національної Опери України отримали державні ордени Італії / Міністерство культури України URL: http://www.mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245097969

54. У Маріуполі виступлять відомі італійські барокові ансамблі та солісти / Мірнопольська міська рада: офіційний веб сайт. URL: <https://mariupolrada.gov.ua/news/u-mariupoli-vistupljat-vidomi-italijski-barokovi-ansambli-ta-solisti>

ЛІТЕРАТУРА

Монографії, підручники, посібники

55. Артюх О. Ф. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ: УМКВО, 1990. 315 с.

56. Боголюбова Н. М. Культурный обмен в системе международных отношений: Учеб. пособ. СПб.: Изд-во СПбГУ, 2003. 360 с.

57. Культурна дипломатія: навч. посіб. / [В. Матвієнко та ін.] ; за заг. ред. Ірини Матяш та Віктора Матвієнка ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка,

Ін-т міжнар. відносин, Наук. т-во історії дипломатії та міжнар. відносин. Київ: ГДП, 2021. 248 с.

58. Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І.Б. Матяш, В.М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДП», 2021. 252 с.

59. Марцин В.С., Н.Г. Міценко, Даниленко О.А. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Ромус-Поліграф, 2002. 128 с.

60. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень: Підручник. 2-е вид.перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 293 с.

61. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Київ: Академвидав, 2004. 208 с.

62. Халаджи В. В., Яковенко Н. Л.. Європейська політика сусідства: роль та місце України: монографія,. Київ : Науковий світ, 2012. 218 с.

63. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності: Навчальний посібник. Вінниця: АМСКП, 2010. 484 с.

64. Цыганков П. А. Теория международных отношений. Москва: Гардарики, 2002. 400 с.

65. A Dictionary of Diplomacy : Second Edition / G. R. Berridge, A. James. New York, 2003. 220 p.

66. Bound K., Briggs R., Holden J., Jones S. Cultural Diplomacy. London, 2007. 240 p.

67. Carrera A. Gli strumenti istituzionali per la promozione della cultura italiana all'estero // Storia della letteratura italiana. La Letteratura Italiana Fuori d'Italia. Volume XII / by Luciano Formisano; Alessandro Carrera. Roma : Salerno Editrice. 2002. 7 p. URL: <https://www.ilsegnalibro.com/normativa/carrera.doc>

68. Cazzola P. Russia e l'Italia. Vol. Bibio-bibliografico. Cirvi, 2001. 230 p.

69. Cummings M. C. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. Washington, 2009. 320 p.

70. Enders A. Indirekte Außenpolitik: Die Arbeit der Kulturreferate. 230 p.
71. Pajtinka E. Cultural diplomacy in theory and practice of contemporary international relations. 300 p.
72. Prandi I. The promotion of Italy through the agency of Italian cultural diplomacy: the case of the Italian Institutes of Culture in Germany. Università degli studi di bergamo. 2020. 180 p.
73. Torcutti E. Diplomazia culturale e politica culturale : tesi di laurea. Trieste, 2005. 170 p.

Статті

74. Астахов Е. М. Мировая практика культурной дипломатии // Диалог культур и партнерство цивилизаций. VIII Международные Лихачевские научные чтения. СПб, 2008. С. 245-250.
75. Белоусова Н.Б. «М'яка» сила як потенціал зовнішньополітичного впливу держави // Актуальні проблеми міжнародних відносин. К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2012. Вип. 107. Ч. I. С. 148–151.
76. Василенко Е. В. «Мягкая сила» имиджевой политики Италии // Мир и политика. The Scientist. 2013. № 10. С. 222-232.
77. Вовчук Л. А., Лабик К. Й. Культурна дипломатія у реаліях XXI століття // Молодий вчений. 2019. № 4(2). С. 330-334. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_4\(2\)_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_4(2)_33)
78. Габро, І., Бикова, А. Інституційне забезпечення та інструменти культурної дипломатії Італії // Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI. 2023. № 05. С. 55-62.
79. Герасимчук Т.Ф. Теоретико-концептуальні основи та методи дослідження міжнародних відносин // Український історичний журнал. 2006. № 5. С. 186-199. URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2006_5_186
80. Глебова С. А. Институты культуры как элемент дипломатии Италии // Национальная Ассоциация Ученых. 2015. № 6–3 (11). С. 163–165

81. Глібова С. О. Діяльність культурних центрів як складова культурної політики Італії // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 117(2). С. 55-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_117%282%29__10
82. Глібова С. О. Культурна дипломатія Італії // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 23. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина II. Серія «Політичні науки». Київ, 2016. С. 88–95.
83. Губань Р. Правова політика Ради Європи щодо міжкультурного діалогу // Юридичний журнал. 2009. № 6. С. 96–98.
84. Зикун Н. І. Культурна дипломатія у контексті міжнародних стратегічних комунікацій // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія. 2020. Вип. 22. С. 165-177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2020_22_27
85. Кудрик Н. Конференція в Римі. Італія сприятиме відбудові України, яку хоче швидко побачити членом ЄС // Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/italiya-spruyatyame-vidbudovi-ukrayiny-z-perspektyvoyu-shvydkoho-vstupu-do-yes/32381451.html>
86. Пуляєва Л. Сучасне мистецтво - як творчий міст між Італією та Україною // Високий замок. 21.10.2022. URL: <https://wz.lviv.ua/news/475411-suchasne-mystetstvo-iaak-tvorchyi-mist-mizh-italiieiu-ta-ukrainoiu>
87. Сербіна Н. Ф., Кучмій О. П. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 100(1). С. 122-131. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_100\(1\)__21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_100(1)__21)
88. Сумець О.М. Принцип системності. // Навчальні матеріали онлайн. 2015. URL: https://pidruchniki.com/1944092850459/marketing/printsip_sistemnosti
89. Табаринцева-Романова К. М. «Italsimpatia» как элемент культурной дипломатии в развитии российско-итальянских отношений //

Итальянская республика в меняющемся мире The Italian Republic in a Changing World : Доклады Института Европы № 306, 2014. С. 65–71.

90. Трофименко М. В. Публічна дипломатія італійської республіки // Вісник мариупольського державного університету серія: історія. Політологія, 2020, ВИП. 27.С. 150-162.

91. Abacı A. Cultural Diplomacy and Europe: The Cases of France and Italy. URL: <https://www.tuicakademi.org/cultural-diplomacy-and-europe-the-cases-of-france-and-italy/>

92. Asproni, P. Come l'Italia può sfruttare il suo soft power per ripartire dopo la pandemia // Linkiesta. 1 aprile 2021. URL: <https://www.linkiesta.it/2021/04/soft-power-pandemia-turismo-cultura/>

93. Cornero L. La RAI per la promozione dell'italiano in Italia e all'estero // L'italiano come risorsa per il Sistema Italia. Idee e sinergie per il futuro. Atti del seminario organizzato dal Consorzio interuniversitario ICoN – Italian Culture on the Net. Roma: Palazzo San Macuto, 2014. 17 giugno, a cura di Francesca Tolaini e Maria Teresa Lupia. P. 38–43.

94. D'Alema M. La política estera dell' Italia // Affari Esten. Roma, 2006. P.45.

95. D'Urso D. La proiezione politica, economica e culturale dell'Italia in Albania, Serbia e Bosnia-Erzegovina: Tra interesse nazionale ed interesse europeo. Rapporto di ricerca di 2020. URL: https://www.cespi.it/sites/default/files/documenti/paper_proiezione_politica_economica_durso.pdf

96. Ebranati P. La promozione della lingua e cultura italiana all'estero: strategie e strumenti istituzionali. URL: https://www.academia.edu/39547836/la_promozione_della_lingua_e_cultura_italiana_all_estero_strategie_e_strumenti_istituzionali

97. Enders A. Indirekte Außenpolitik: Die Arbeit der Kulturreferate // Enrico Brandt und Christian Buck (Hg.) : Auswärtiges Amt. Diplomatie als Beruf. Opladen, 2002. S. 173–180.

98. Ellwood D. Italy: soft power superpower? The new official projection of italian creativity // USC Center on Public Diplomacy. <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/italy-soft-power-superpower-new-official-projection-italian-creativity>
99. Ellwood D. Investire nel soft power Italiano. Il Mulino. 25 gennaio 2022. URL: <https://www.rivistailmulino.it/a/investire-sul-soft-power>
100. Lenczowski J. Cultural Diplomacy, Political Influence & Integrated Strategy // Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare. Washington, 2008. P. 74–99
101. Leonard M. Diplomacy by Other Means // FP. URL: <http://media.leeds.ac.uk/papers/vp018afc.html>
102. Medici L. Italy's Cultural Diplomacy: From Propaganda to Cultural Cooperation // Świat Idei i Polityki. 2019, tom 18. P. 25-46. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/siip/18/siip1802.pdf>
103. Pajtinka E. Cultural diplomacy in theory and practice of contemporary international relations // Political sciences. 2014. № 4. P. 95–108
104. Rose G. Neoclassical realism and theories of foreign policy // World politics. 1998. Vol. 51. № 1. P. 144-172.
105. Rutelli F. Diplomazia Culturale. L'interesse italiano, le nuove prospettive internazionali // La diplomazia culturale. Forza del dialogo, potere della cultura. Le opportunità per l'Italia. Roma, 2013. P. 11–19.
106. Sihombing, H., Arbi, I., Kusumawardhana I. Applying Soft Power Diplomacy through Istituto Italiano di Cultura to Promote Italian Culture. // Research on Humanities and Social Sciences. 2020. Vol. 10. Iss. 17. URL: <https://www.iiste.org/Journals/index.php/RHSS/article/download/54605/56413>
107. Torcutti E. La diplomazia culturale e la política culturale: La tesi. Milano, 2005. URL: www.ilsegnalibro.com/normativa/tesi_torcutti.pdf
108. Il primo bando di «Cultura 2000»: progetti selezionati con capofila italiani // Notiziario. 2001. Edizione 62–64. P. 5

Дисертації та автореферати дисертацій

109. Глібова С.О. Зовнішня культурна політика Італійської Республіки. Дис. канд. полит. наук: 23.00.04; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОН України. Київ, 2017. 265 с.